Konferentie
Nederlandse
Religieuzen

knr bulletin

jaargang 25 • nummer 1 • april 2022

Redactioneel

Het maken van dit eerste Bulletin gebeurt grotendeels terwijl in Oekraïne de oorlog in volle gang is. Dagelijks zien we beelden van kapot geschoten huizen, mensen in schuilkelders en mensen op de vlucht.
Maar we zien ook beelden van mensen die met open armen de vluchtelingen ontvangen en op welke manier dan ook proberen hun leed te verzachten. In ons land hebben tal van kloosters ruimte beschikbaar gesteld voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Door gebed, menskracht en financiële middelen steunen zij hen. In dit nummer leest u hier nog meer over.
Dit nummer ligt kort voor Pasen bij u binnen. We vieren dat de dood niet het einde is. We vieren dat na een donkere nacht het licht weer doorbreekt. Het is een feest van hoop en van een nieuw begin. In dit paasnummer daarom ook ruimte voor verhalen van hoop. Over Charles de Foucauld die alleen stierf, maar jaren na zijn dood toch broeders en zusters wist te inspireren om God te zoeken in de gewone mensen en hen nabij te zijn. Over die andere pater die op 15 mei heilig verklaard wordt: Titus Brandsma.
U leest ook over het synodale proces, waarin we als kerk samen op weg zijn. Een proces dat door de religieuzen in ons land enthousiast is opgepakt en waarin met elkaar gesproken wordt over de kerk van de toekomst. Het is hoopvol te zien dat veel religieuzen van welke leeftijd dan ook er zo betrokken en vol vuur aan mee doen. Religieuzen hebben zeker nog wat te zeggen in onze tijd.
Dat is ook de mening van scheidend KNR-voorzitter broeder Bernardus Peeters. Voor hem was er letterlijk sprake van een nieuw begin, nu hij in maart naar Rome is vertrokken om de functie van generaal abt te gaan vervullen.
We hopen dat al deze verhalen u helpen om te blijven geloven in het nieuwe begin dat Pasen steeds weer is. Zoals Kris Gelaude op de achterpagina zegt: “Er zal een morgen zijn”

Namens medewerkers en bestuur: Zalig Pasen

Colofon

Het KNR-bulletin (ISSN: 1569-9447) is een uitgave van de afdeling communicatie van de KNR en verschijnt drie maal per jaar. Door middel van dit bulletin wil de redactie religieuzen in Nederland en belangstellenden informeren over ontwikkelingen die zich afspelen in de wereld der religieuzen in brede zin. De redactie behoudt zich het recht voor om toegezonden kopij in te korten. Aan ieder bestuur van de bij de KNR aangesloten religieuze instituten en aan de redacties van congregatiebladen wordt een exemplaar verstrekt. Daarnaast ontvangen leden van commissies van de KNR het blad. Afzonderlijke communiteiten en individuele religieuzen kunnen het bulletin op aanvraag toegezonden krijgen. Artikelen mogen met bronvermelding overgenomen worden. Om dit blad toe te kunnen sturen, bewaart de KNR uw adresgegevens. Wij doen dat zorgvuldig. Indien u het Bulletin niet langer wenst te ontvangen kunt u zich afmelden via communicatie@knr.nl. Een interactieve vorm van dit blad is te vinden op de website www.knr.nl.

Illustratie voorzijde: Drie Maria’s bij het graf. Peter von Cornelius. 1815-1821 | Kleine afbeelding: krokus
Vormgeving en lay-out: Vormweijs, Nijmegen

KNR-afdeling communicatie, Postbus 111, 5201 AC ’s-Hertogenbosch
Redactiesecretariaat/Eindredactie: Erica Op ’t Hoog
T: 073 – 6921321, **E:** communicatie@knr.nl
www.knr.nl / www.religieuzen.nl / www.bewogenheid.nl

Het volgende nummer van het KNR-bulletin verschijnt in augustus 2022
Sluitingsdatum van kopij: 27 juni 2022

inhoud

In beeld 4
- Vriendschap als sleutelwoord 4
- Bestuurswisselingen & Eeuwige professies 7
- Toch een punt – *Een gesprek met de vertrekkende voorzitter* 8
- Titus Brandsma en de vrede 11

Projecten 12
- Uitbuiting en Uitsluiting – *Een project voor basisscholen* 12
- Bolivia: *werken aan gelijkwaardigheid vanuit het geloof* 14

Teksten om over na te denken – *Teksten uit het document ter voorbereiding van de bisschoppensynode 2021-2023* 16

Synode 18
- Een tussentijdse reflectie op het Synodaal Proces binnen de KNR 18

Religieus leven 21
- Hoor je mij? – *Roepingsinitiatieven van vrouwelijke religieuzen* 21

Gerechtigheid en vrede 22
- Laudato Sí Alliantie Nederland zet zich in voor vrede en recht voor heel de schepping 22
- Opvang in de regio in de praktijk – *Er wordt opgevangen, zo goed mogelijk. Punt* 24

Varia / korte berichten 28
- Religieuzendag Aartsbisdom Utrecht • Charitas voor Charitas Fonds • Bronzen boom als monument voor de zusters Alles voor Allen • Fonds Kleine Armoede Hulp • Open Kloosterdag 15 mei • Draaiboek Internationalisering
- Vraag en aanbod • Nieuwsbrieven in een nieuw jasje

Boeken en beelden 33
- Leven in volheid • Titus Brandsma van held tot heilige • Titus Brandsma Heilige van de Lage Landen • Ontmoeten en verbinden | *Terugblikken op het jaar van het Brabants kloosterleven* • Klein houden te boven komen | *Met andere ogen kijken naar reizigers, Sinti en Roma* • Mannen van God | *Nederlandse missionarissen in de koloniale maatschappij van Oost-Afrika, 1945-1965* •
- Documentaire ‘Getrouwd met Jezus’

Agenda 36

Vriendschap als sleutelwoord

In een modern appartement op IJburg wonen de Kleine Zusters van Jezus. De gemeenschap bestaat nu uit twee zusters: Mauricia en Andrée-Julienne. Een week voor ons gesprek is zuster Madeleine vertrokken naar een verzorgingshuis in Brussel. De zusters wonen sinds tien jaar in deze nieuwe wijk in Amsterdam. Een niet zo voor de hand liggende plek voor een kloostergemeenschap, maar wel passend bij de spiritualiteit van Charles de Foucauld. Aanwezig zijn op plekken waar God niet vanzelfsprekend is. Hij is ook de aanleiding voor dit gesprek: op 15 mei 2022 wordt hij, naast Titus Brandsma en nog enkele anderen, heiligverklaard in Rome. Een gesprek over vriendschap, kwetsbaarheid en Amsterdamse nuchterheid.

zusters Andrée-Julienne en Mauricia

Andrée-Julienne is afkomstig uit Bretagne maar woont al zestig jaar in Amsterdam. “Ik houd van deze stad,” zegt ze. “Na mijn professie heb ik aangegeven graag in een fabriek te willen werken. In Amsterdam vertrok een zuster en ik kwam in haar plaats.” In de jaren die volgden heeft ze in verschillende fabrieken gewerkt. Nadat veel van deze bedrijven vertrokken naar wijken buiten de stad, kwam ze uiteindelijk bij de marine terecht als aardappelpitster. Op al deze plekken was ze gewoon een van de vele arbeidsters. “Toen ik begon sprak ik amper een woord Nederlands, maar dat hebben de vrouwen in de fabrieken me daar geleerd, inclusief veel Amsterdamse woorden en uitdrukkingen.”

> Het niet weten wat er komen gaat, is soms moeilijk, maar ook een uitnodiging tot overgave

Jezus van Nazareth en Jezus van Betlehem

Haar keuze voor de Kleine Zusters heeft alles te maken met de wens om net als de priester-arbeiders die er in die tijd waren, ook in een fabriek te gaan werken. Ze wilde het leven delen van gewone mensen en hen respect en waardering geven door met hen mee te werken. Hierin ziet Mauricia de vergelijking met Charles de Foucauld. En zijn navolging van Jezus van Nazareth. Jezus was jarenlang gewoon de zoon van een timmerman. Wat voor goeds kon er nu komen van zo’n eenvoudige jongen uit Nazareth? Dat geldt ook voor de fabrieksarbeiders: ‘wat kan daar nu voor goeds van komen?’ zullen veel mensen over hen denken. Maar juist daarom wilde Andrée-Julienne hun werkomstandigheden delen. “God is ook daar aanwezig, in de vriendelijke en attente collega’s, in de mensen die je ontmoet. Of ze nu geloven of niet. Hoe onaanzienlijk ze voor anderen misschien ook zijn.”

Mauricia is op een andere wijze geraakt door de Kleine Zusters en Charles de Foucauld. “Ik kom uit een klein dorp in Zwitserland. Ik had nooit gedacht dat het religieuze leven mijn weg zou zijn. Voor mij waren er twee soorten zusters: aan de ene kant de contemplatieve zusters die in hun klooster aan het bidden waren, afgesloten van de buitenwereld. Aan de andere kant de actieve zusters die werkzaam waren in de zorg en het onderwijs. Maar ook dat was niet wat ik zocht. Ik kan niet die scheiding maken tussen God en mensen. Toen ontmoette ik in Zuid Frankrijk enkele Kleine Zusters en maakte kennis met hun manier van leven. Zij vertelden toen hoe ze God probeerden te ontmoeten in de gewone mensen en het leven van alle dag. Dat raakte me heel diep. Dat was ook mijn verlangen.”
Mauricia vertelt dat hun stichteres, kleine zuster Magdeleine, geraakt werd door de ontmoeting met Jezus van Bethlehem. Dat spreekt haar ook aan: “God die als een klein kind ter wereld kwam. Kwetsbaar en volledig toevertrouwd aan de zorg van anderen. Die kwetsbaarheid voel ik nu ook in onze eigen situatie. Wij moeten ons nu ook durven toevertrouwen aan de zorg van anderen. Gelukkig hebben we veel vrienden om ons heen, sommigen al van jaren terug, die ons nabij zijn.”

Ook Charles de Foucauld heeft deze periode van kwetsbaarheid gekend in zijn leven. Op een bepaald moment was er in de Hoggar een vreselijke droogte en hongersnood. Hij was uitgeput, voelde zich depressief en ziek. Deze keer was hij de arme die de ander nodig had. Hij liet toe dat de nomaden uit het dorp hem geitenmelk brachten en hielpen. Die wederkerigheid, hulp bieden enerzijds, maar je ook kwetsbaar op durven stellen en hulp willen ontvangen anderzijds, is belangrijk in de spiritualiteit van Charles de Foucauld. Maurica: “Op dit moment weten we niet hoe onze toekomst eruit zal zien. We zijn hier met z’n tweeën, in Nederland zijn op dit moment geen andere kleine zusters meer. We zijn kwetsbaar en de toekomst is onzeker. Het niet weten wat er komen gaat, is soms moeilijk, maar ook een uitnodiging tot overgave.”

Aanwezig zijn

De congregatie van de Kleine Zusters van Jezus heeft wereldwijd een kleine 1000 leden. Ze ontstond in de jaren dertig van de vorige eeuw. Kleine zuster Magdeleine Hutin was geïnspireerd door het leven van Charles de Foucauld en ging in 1936 naar Algerije waar ze met enkele vrouwen in zijn voetspoor trad. In dezelfde periode (1933) stichtte René Voillaume de Kleine Broeders van Jezus. Deze Franse priester was erg geïnspireerd door de biografie van Charles de Foucauld en wilde hem – samen met anderen - navolgen. Hij schreef toen een boek dat veel gelezen werd ‘Om het hart van de massa’. René en Magdeleine ontmoetten elkaar in 1938 voor het eerst in de Sahara en blijven samen optrekken bij de verdere stichting en uitbreidding van de beide congregaties.
In Nederland is de congregatie nooit heel groot geworden. Volgens Andrée-Julienne past de spiritualiteit van Charles de Foucauld niet bij de Nederlandse mentaliteit. “Het is niet actief genoeg, de mensen hier zijn van ‘handen uit de mouwen’. Je moet daadwerkelijk iets doen: ziekenzorg, onderwijs etc.”
Mauricia vult aan: “Voor broeder Charles was de eucharistie en het gebed heel belangrijk. Maar in Algerije heeft hij uiteindelijk toch de keuze gemaakt om bij de Toearegs te gaan wonen, om hen nabij te zijn, hun taal, hun cultuur te leren, hoewel hij dan niet elke dag eucharistie kon vieren. Maar hij zag in dat het sacrament van het altaar niet te scheiden is van het sacrament van de broeder, want Gods aanwezigheid is niet alleen in de eucharistie te vinden is, maar ook in de mensen, vooral in de kleinen. Daarom ging hij bij hen wonen. Niet om hen te bekeren, maar om aanwezig te zijn. Dat is ook de spiritualiteit van de Kleine Broeders en de Kleine Zusters: gewoon aanwezig zijn tussen de mensen, op plaatsen waar God niet vanzelfsprekend is.”

Broederschap

Dat Charles de Foucauld op 15 mei heilig wordt verklaard maakt voor Andrée-Julienne niet zo veel uit. “Het verandert niets voor mij. Heilig of niet, maakt voor mij niet zoveel uit.” Mauricia is vooral blij dat het gelegenheid geeft Charles de Foucauld wat meer bekendheid te geven in ons land. “Ik hoop dat hij op deze manier een bron van inspiratie kan worden voor veel mensen. Hij weet zelf ook wat twijfelen is, maar heeft uiteindelijk radicale keuzes gemaakt. Hij heeft lang gehoopt dat hij navolging zou krijgen en heeft ook regels opgesteld voor een congregatie. Zelf heeft hij dat niet meer mee kunnen maken. Pas enkele decennia na zijn dood zijn de verschillende congregaties gesticht. Daarnaast is er nog een lekenfraterniteit. Maar zijn intuïties over broeder- en zusterschap blijven een belangrijke boodschap voor deze tijd. Paus Franciscus heeft dat gezien. Zijn laatste encycliek Fratelli Tutti, over wereldwijde broeder- en zusterschap noemt hij Charles de Foucauld aan het einde ook uitdrukkelijk als grote inspiratiebron en voorbeeld:

De zalige Charles richtte zijn ideaal van totale overgave aan God op een identificatie met de 'laatsten', de aan hun lot overgelatenen, diep in de Afrikaanse woestijn. In die context drukte hij zijn verlangen uit om zichzelf een broeder van ieder mens te voelen en vroeg hij een vriend:'Bid tot God dat ik werkelijk de broeder van alle zielen mag zijn.'
Hij wilde uiteindelijk 'de universele broeder zijn.'
Maar alleen door zich met de minste te identificeren, werd hij uiteindelijk de broer van allen. Moge God die droom in ieder van ons leggen.
(Uit: slotparagraaf Fratelli Tutti).

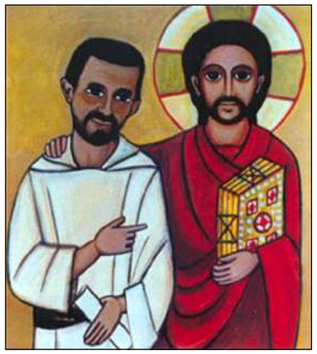

Icoon van Charles de Foucauld en Jezus

Op bescheiden wijze willen de zusters in Nederland wel aandacht besteden aan de heiligverklaring van Charles de Foucauld. Samen met vrienden, o.a. de gemeenschap van Sant'Egidio organiseren ze op zaterdag 28 mei een viering in de Mozes en Aäronkerk in Amsterdam. Mauricia: "de Sant'Egidiogemeenschap past goed bij ons en bij Charles de Foucauld. Ook zij zetten zich in voor kwetsbare mensen en willen hen nabij zijn in gelijkwaardigheid en met respect. Vriendschap is voor hen het sleutelwoord. Dat geldt voor ons ook.
In onze kwetsbare situatie, merken we dat we in alle jaren dat we in Amsterdam leven veel vrienden hebben gekregen vanuit verschillende hoeken. Vrienden waar we nu op kunnen rekenen en die naar ons omzien.
Het verhaal van Charles de Foucauld maakt me ook hoopvol. Hij stierf alleen in de woestijn zonder volgelingen. Maar zoals de graankorrel die in de aarde valt en sterft heeft zijn inspiratie uiteindelijk toch vruchten voortgebracht en krijgt zijn gedachtengoed navolging in onze congregaties en daarbuiten. Ik hoop dat de spiritualiteit van Charles de Foucauld mensen zal blijven inspireren!"

ERICA OP 'T HOOG

Eucharistieviering ter gelegenheid van de heiligverklaring van Charles de Foucauld.
Mozes en Aäronkerk in Amsterdam, Waterlooplein 207
Zaterdag 28 mei 2022 om 14.00

Programma:
13.30 Inloop
14.00 Power Point presentatie
14.30 Eucharistieviering met onze bisschop Mgr Hendriks
15.45 Koffie en thee

Aanmelden: kzjamsterdam@gmail.com

Bestuurswisselingen

Bestuur KNR
Vanwege zijn verkiezing als generaal abt van de trappistenorde, heeft broeder Bernardus Peeters voortijdig zijn functie als voorzitter moeten neerleggen. Vice-voorzitter zuster Monica Raassen neemt voorlopig zoveel mogelijk taken waar. Op 9 juni zal de Algemene Vergadering een nieuwe voorzitter kiezen.

Fraters CMM Generaal Bestuur
– Frater Lawrence Obiko, algemeen overste
– Frater Paul Damen, plaatsvervangend overste
– Frater Benyamin T. Robiwala, bestuurslid
– Frater Rikardus Rumangun, bestuurslid
– Frater Damasus Dobat, bestuurslid

Het nieuwe generaal bestuur van de Fraters van Tilburg

Fraters CMM Provinciaal Bestuur
– Frater Broer Huitema, provinciaal overste
– Frater Niek Hanckmann, eerste bestuurslid en plaatsvervangend overste
– Frater Ad de Kok, tweede bestuurslid

Fraters van O.L. Vrouw van het Heilig Hart, Religieus Huis Nederland
– Frater Wilfried van der Poll, overste
– Frater Hans Wennekes, lid

Congregatie Broeders van onze Lieve vrouw van Lourdes
In december 2021 is de Nederlandse provincie omgevormd tot District en is er een nieuw bestuur gekozen.
– Broeder Theo van den Boer, overste
– Broeder Jan van der Steen, lid
– Broeder Theo Bekkers, lid

Broeders van de Christelijke Scholen (FSC)
– Broeder Leonardus Paauw, provinciaal overste

Eeuwige professies

Abdij van Egmond
– Broeder Columba

Salesianen van Don Bosco Nederlands-Vlaamse provincie
– Pater Fred Wamare
– Pater Leo Antonysamy
– Pater Nilesh Dodiyar

Abdij van Berne
– Rob Tanke

Toch een punt

Een gesprek met de vertrekkende voorzitter

‘Geen punt maar een komma.’ Dat was de titel van het interview met broeder Bernardus Peeters kort na zijn aantreden als voorzitter van de KNR. Het religieuze leven loopt niet ten einde, maar gaat verder in nieuwe vormen, wilde hij daarmee zeggen. Nu, ruim vijf jaar later, spreek ik opnieuw met hem. Dit keer is de aanleiding zijn vertrek als voorzitter. Enkele weken eerder is hij gekozen als generale abt van de trappistenorde. Dat betekent dat hij begin maart naar Rome zal verhuizen en zijn functie als abt van de abdij Koningshoeven en als voorzitter van de KNR moet neerleggen. Een terugblik op vijf jaar voorzitterschap van de KNR.

Bernardus Peeters

“Die komma is inmiddels goed gezet,” reageert Bernardus op die uitspraak van vijf jaar geleden. “Al is het op bescheiden wijze, religieus leven staat zeker wel op de kaart. Er zijn veel nieuwe initiatieven te vinden door het hele land. Zowel binnen de traditionele religieuze instituten als daarbuiten. Kijk maar naar het grote aantal projecten vanuit de protestantse hoek. De PKN heeft zelfs een medewerker kloosterleven aangesteld.

Abdij Koningshoeven heeft zelf ook niet te klagen over belangstelling. Na het van start gaan van het ‘digitale noviciaat’ via de website enovice.nl, zijn er onlangs drie mannen aan het postulaat begonnen. Met een vierde kandidaat gaan gesprekken starten. Bernardus: “Maar het is mooi dat niet alleen bij de contemplatieve plekken sprake is van aanwas. We zagen het ook al bij enkele actieve mannelijke orden en nu gelukkig ook bij de actieve vrouwelijke congregaties, zoals de dominicanessen van Neerbosch.”

Nieuwe jas

De komma is voor Bernardus ook gezet in de toekomst van de KNR door de herziening van de commissiestructuur. “Ik ben blij dat we die stap hebben kunnen zetten. Door corona is het voor de twee nieuwe commissies en de werkgroep lastig geweest om het werk goed vorm te geven. De commissies moeten nog wortels krijgen en kijken wat een goede werkwijze is. Dat geldt zeker ook voor het bureau, dat steeds verder inkrimpt. Er moeten keuzes gemaakt worden. Het is nu als een nieuwe jas die te klein is. De buitenkant is aangepast, maar de binnenkant nog niet. We kunnen als KNR niet alles meer blijven doen op de oude wijze. De religieuzen zullen moeten beseffen dat er van hen ook wat gevraagd wordt. Hoewel het aantal religieuzen in ons land afneemt, blijft die koepel nodig. En daarbij de inzet van de religieuzen zelf die deze koepel mee moeten dragen.
Als KNR moeten we onszelf misschien wat meer verkopen. We moeten beter communiceren wat de commissies doen. Een goed voorbeeld daarvan, vind ik de brochure over het werk van de solidariteitsfondsen ‘Delen is vermenigvuldigen’. Daarin zie je de meerwaarde van goede samenwerking.”

Ondanks de inkrimping van het aantal commissies en van het bureau, is er nog altijd veel vitaliteit te zien vindt Bernardus. “Als ik kijk naar hoe snel en goed het synodale proces is opgepakt en hoe dat vorm krijgt. Daaruit blijkt dat de religieuzen heel betrokken zijn. Ook oudere religieuzen doen volop mee met de webinars. Dat is toch een winst van de hele coronacrisis; we schrikken niet meer terug voor online bijeenkomsten. Een ander voorbeeld is de Laudato Sí kwestie. De KNR heeft daarin echt een voortrekkersrol gespeeld. En er is veel aandacht voor bezinning, zoals bijvoorbeeld door de jaarthema’s. Er blijkt echt behoefte aan te zijn.
Ook het werk van Pierre Humblet wil ik hierbij noemen. Zoals hij de aandacht voor roeping en vorming weer op de kaart heeft gezet. Dat is echt een voorbeeld, ook in andere landen. Als we dit willen blijven doen, zullen we toch ergens keuzes moeten maken. Het vraagt om gericht werken en misschien ook om anders werken.”

Zoek de juiste partners

Dat anders werken, kan door het zoeken naar samenwerking. Bernardus: “op verschillende thema’s doen we dat al. Kijk bijvoorbeeld naar Laudato Sí waarin met diverse organisaties op oecumenisch vlak samen wordt gewerkt. Ook KNR-PIN zoekt steeds meer de samenwerking met andere fondsen. De uitdaging is om de juiste partners te vinden. Als KNR moet je niet steeds zelf het wiel willen uitvinden. Je moet kijken waar je aan kan haken.”
Daarnaast spreekt Bernardus de hoop uit dat de religieuzen zelf een actieve rol willen gaan spelen bij thema’s die ze echt belangrijk vinden. “Daarbij mogen we ook kijken naar de kringen van participanten. We moeten hen niet als ‘gatenvullers’ zien. Zij zijn evenwaardig en dragen op hun eigen wijze bij aan de toekomst van het religieuze leven. Vaak zijn ze vooral betrokken op de orde of congregatie waar ze participant van zijn, maar het is goed als de KNR aandacht houdt voor deze groepen en kijkt of er verbindingen mogelijk zijn.

Religieuzen zijn van oudsher erg autonoom en sterk gericht op de eigen zelfstandigheid. Maar in de huidige situatie is het belangrijk dat we durven te kijken naar meer samenwerking. Met elkaar, met andere organisaties en met de bisschoppen. Soms lijken het bijna parallelle werelden, maar de samenwerking rond Laudato Sí is het bewijs dat je samen kunt werken met anderen, zonder je eigen identiteit te verliezen.”

Achter het voorzitterschap van de KNR wordt door Bernardus nu vanwege zijn verkiezing tot generale abt toch vroegtijdig een punt gezet. Dat had wat hem betreft nog niet gehoeven op dit moment. Er liggen nog voldoende uitdagingen waar het bestuur mee verder kan. Zoals het al eerder genoemde passend maken van de ‘binnenkant’ van die nieuwe commissiestructuur. Ook de vraag over het lidmaatschap van de KNR ligt er nog: wie kunnen wel en niet lid zijn van de Konferentie? Hoe gaan we om met administratoren, met andere vormen van religieus leven, etc.?

Hoogte- en dieptepunten

Terugkijkend op ruim negen jaar deel uitmaken van het bestuur KNR, waarvan de laatste vijf jaar als voorzitter, zijn er veel hoogtepunten en mooie dingen te noemen. “Maar het was niet altijd makkelijk. Zeker in het begin bepaalde het misbruikdossier voor een groot deel de agenda. Gelukkig is er de laatste jaren ook ruimte gekomen voor andere thema’s. Wat ik jammer vind en wat ik graag anders had gezien is het contact met de slachtofferorganisaties. Dat was een dossier dat bij mij als voorzitter lag. Ik heb geprobeerd om ook toen het meldpunt gesloten was, contacten met de slachtoffergroepen te onderhouden. Dat is niet goed gelukt door allerlei omstandigheden. De groepen zijn uit elkaar gevallen en het is erg individueel geworden. Ik merk dat er bij slachtoffers nog veel onbegrip is. Ik had graag gezien dat we daar op een betere manier nog zorg voor hadden gehad.”

Eén hoogtepunt is er niet te noemen: “Er zijn in de afgelopen jaren zoveel goede dingen gebeurd. Veel heb ik al genoemd: de herstructurering, de aandacht voor roeping en voor bezinning, de samenwerking rond Laudato Sí. De herdenking van de overleden religieuzen tijdens de eerste fase van corona, is toch ook heel bijzonder geweest: voor de religieuzen zelf, maar ook voor de buitenwereld.

Voor mijzelf heeft het voorzitterschap veel opgeleverd. Het heeft mij een open blik gegeven op de diversiteit van het religieuze leven en naar de samenleving toe. Dat voegt iets toe aan je persoonlijke leven en het is een enorm goede ervaring voor mij geweest als abt. Ik ben mijn medebroeders zeer dankbaar dat ze mij de ruimte gegeven hebben om voorzitter van de KNR te kunnen zijn.
Gelukkig heb ik het niet alleen hoeven doen. We zijn als bestuur een goed team geweest en er is een goede sfeer. Daarnaast is de samenwerking met het bureau heel erg fijn. Bestuur en bureau vormen een goede eenheid en staan gezamenlijk ergens voor. In mijn periode als voorzitter heb ik twee secretarissen-generaal gehad. Beiden zijn totaal verschillend, maar beiden hadden op dat moment de juiste kennis, ervaring en netwerken die nodig waren voor de vraagstukken waar de KNR voor stond. De kerkjurische kennis van Patrick in het misbruikdossier en nu de verbindende kwaliteiten en het enorme netwerk van Simon.

Kikkers in de kruiwagen houden

Deze ervaring gaat me zeker van pas komen in mijn nieuwe taak als generale abt. Ook daarin krijg ik te maken met bijna 200 min of meer autonome kloosters en abdijen. Ook daar is sprake van veel verscheidenheid en is het belangrijk al die kikkers in de

kruiwagen te houden, zonder dat ze te veel van hun eigenheid verliezen. In die zin is het vergelijkbaar met de KNR, met zijn grote verscheidenheid aan instituten die toch bij elkaar horen.
Het is een uitdagende functie en ook weer spannend. Ik ben dankbaar voor het vertrouwen dat mijn medebroeders en -zusters in mij stellen. Komende jaren liggen ook hier enkele belangrijke dossiers op tafel. Pas in de jaren '90 zijn er nieuwe constituties gekomen. Net als bij de KNR geldt dat ook hier de buitenkant is aangepast, maar nu de binnenkant nog aan de beurt is. Wat betekenen de nieuwe constituties bijvoorbeeld voor de rol van de monialen in de orde? Kan een vrouw generale abdis worden? En we moeten kijken naar de Noord – Zuid verhouding, waar Myriam Wijlens over sprak tijdens het webinar op 10 januari.
Er is een heel nieuw bestuur gekozen en er staat ons veel werk te wachten."
Bij de internationale contacten die ik door het voorzitterschap heb opgedaan, bijvoorbeeld bij de UCESM, heb ik ontdekt hoe goed georganiseerd de KNR eigenlijk is en hoeveel zij doet. Kijk naar het draaiboek internationalisering dat nu weer bijna afgerond is. Andere landen kijken naar ons als voorbeeld. We hebben dat zelf soms niet in de gaten, maar ik hoop dat de leden dat gaan inzien. Het blijft belangrijk dat er een KNR is: kleiner hoeft niet te betekenen minder daadkrachtig. Maar de leden zullen zich wel uit moeten spreken en keuzes moeten maken. Zoals gezegd hoeft de KNR niet altijd het voortouw te nemen, maar het is goed te kijken naar verbanden, bijvoorbeeld ook in het hele missionaire veld.
In tijden van krimp en crisis zijn mensen en organisaties geneigd naar binnen te keren, maar dat is een verkeerde beweging. Je moet de ramen open zetten zodat er zuurstof binnen kan en een frisse wind kan waaien.
Ik hoop dat er uit het synodale proces ook naar voren komt dat de religieuzen zeker nog een rol van betekenis hebben. Hoe klein de groep ook mag worden, religieuzen blijven goede dingen doen. Dat geldt ook voor de oudere congregaties die aan het voltooien zijn. Zij hebben wat over te dragen. Religieuzen blijven op bescheiden wijze wat te zeggen hebben."

Bernardus zet een punt achter zijn werkzaamheden voor de KNR. Maar achter het religieuze leven in Nederland en achter de KNR zelf wordt zeker geen punt gezet. Er zijn al veel stappen gezet. Het is nu een kwestie van doorpakken, maar dan wel met een nieuwe voorzitter. Op afstand zal Bernardus de KNR zeker blijven volgen, want die is en blijft hem zeer dierbaar.

ERICA OP 'T HOOG

Broeder Bernardus kort na zijn verkiezing als voorzitter met toenmalig vice-voorzitter zuster Sara Böhmer

Broeder Bernardus en huidige vice-voorzitter zuster Monica Raassen

Titus Brandsma en de vrede

Niet alleen Charles de Foucauld wordt op 15 mei heiligverklaard. In ons land zal zeker ook veel aandacht uitgaan naar de heiligverklaring van Titus Brandsma op diezelfde dag. Verderop in dit Bulletin leest u over een aantal publicaties die naar aanleiding hiervan zijn uitgekomen. Op 11 november 1931 hield hij een rede in de Bergkerk in Deventer over vrede en vredelievendheid. De woorden van deze speech zijn nog altijd actueel in deze nieuwe tijden van oorlog. Een paar fragmenten uit deze rede.

Vredesvlam bij het Titus Brandsma Memorial in Nijmegen

Het is merkwaardig,
hoe door alle eeuwen heen
telkens vredesherauten zijn opgestaan,
vredestichters
en verkondigers van de boodschap van de vrede.
En al ging na enige tijd
hun stem verloren
in het nieuw opkomend strijdgewoel,
na de verschrikkingen van de oorlog
kwam ook weer de bezinning
en weerklonk opnieuw de boodschap van vrede.

" Wil men de oorlog voorkomen,
dan zal het nodig zijn
dat de maatschappij zich anders instelt.
Er moet een gezonder geest komen
in het maatschappelijk leven,
gedacht worden aan een meer positieve vredesinstelling
om daardoor de oorlog in zijn kiem te smoren.
Waar nu de politiek van de onderscheiden landen
zo goed als geheel door het eigenbelang wordt beheerst
en bij de onderhandelingen
niemand een duimbreed wijkt
dan alleen wanneer hij er voordeel voor zichzelf in ziet,
daar moet eraan gedacht worden
dat de samenleving slechts tot bloei kan komen,
als men niet tevreden is
met de ander geen nadeel te doen,
maar men de samenleving begrijpt als het middel
om elkaar diensten te bewijzen
en door uitwisseling van diensten
gezamenlijk vooruit te komen.

" Als wij de feiten goed bezien,
dan moeten wij tot de erkenning komen,
dat wij allen, in en door de maatschappij
waarin wij leven,
de oorlog hebben bevorderd
en er zo schuldig aan zijn.

Onze liefde voor de vrede was nog niet
de ware welgeordende liefde.
Wat had onze liefde voor de vrede
beter, volmaakter, werkdadiger
kunnen zijn geweest.

En als werkelijk de mensen
meer oprecht en naar juister inzicht
de vrede hadden liefgehad,
niet met woorden, maar metterdaad,
zou het er met de kansen op oorlog
dan toch niet enigszins anders uitzien?

Uitbuiting en Uitsluiting

Een project voor basisscholen

Met de huidige grote vluchtelingenstromen vanuit Oekraine en de recente aandacht voor seksuele intimidatie en grensoverschrijdend gedrag, is het onderwerp misschien wel actueler dan ooit. Bewustwording rond uitbuiting en uitsluiting. Kinderen kunnen op steeds jongere leeftijd te maken krijgen met dit soort situaties. Reden voor de Elizabeth Foundation om zich met lessen rond deze thema's te gaan richten op een nieuwe doelgroep: de hoogste groepen van de basisschool. De redactie van het Bulletin sprak met Elma en Jos van den Nouland, coördinator en voorzitter van de stichting.

De Elizabeth Foundation is een kleine stichting die zich in Nederland en Indonesië inzet tegen mensenhandel door opvang van slachtoffers en vooral ook door preventie en voorlichting. In Nederland geeft Elma regelmatig lezingen bij vrouwengroepen en soms op middelbare scholen. In 2020 bestond de Elizabeth Foundation vijf jaar. Om dat te vieren zou er een symposium worden georganiseerd. Helaas gooide ook hier corona roet in het eten. De plannen werden gewijzigd. Fondsen die al waren geworven voor het symposium, zijn ingezet voor een nieuw bewustwordingsproject: 'Uitbuiting en Uitsluiting'

Het project is bedoeld voor leerlingen van de groepen zeven en acht van basisscholen. Elma legt deze keuze uit: "We hoorden van leerkrachten en anderen dat kinderen op steeds jongere leeftijd te maken krijgen met zaken als sexting (het sturen van seksueel getinte foto's etc via de telefoon). De jongste slachtoffers van loverboys zijn soms niet ouder dan twaalf of dertien jaar. Het is dus belangrijk om kinderen al vroeg bewust te maken van dit soort zaken. Dat gaat dan niet alleen om de leerlingen zelf maar ook om hun ouders en leerkrachten. Daarnaast hebben kinderen ook medeleerlingen uit asielzoekerscentra in de klas of werken er in het dorp misschien arbeidsmigranten, die in een situatie van uitbuiting kunnen zitten.

Vijf deelthema's

Met een aantal mensen van de Elizabeth Foundation en met enkele bevriende leerkrachten zijn we gaan brainstormen over de thema's en werkwijze. Uiteindelijk kwamen we tot vijf verschillende onderwerpen die allemaal een kant laten zien van uitbuiting en uitsluiting.
Hiermee hebben we een lespakket ontwikkeld. Voor elk onderwerp is een kort filmpje gemaakt rond de hoofdpersoon van het thema. De hoofdpersoon vertelt zijn of haar verhaal in dit filmpje. De beelden zijn tekeningen die voor ons zijn gemaakt door een kunstenaar en zijn gemonteerd door een professionele studio. Daarnaast is er een bibliotheek waarin nog meer filmpjes van o.a. jeugdjournaal en andere bronnen te vinden zijn met achtergrondinformatie over het thema."

De vijf verhalen gaan over:
- Verhaal 1: Ibrahim, is gevlucht uit Irak
- Verhaal 2: Daria, is met haar man uit Roemenië gekomen om hier te werken
- Verhaal 3: Lorna, is uit de Filipijnen gekomen om hier voor kinderen te zorgen
- Verhaal 4: Felix is de vriend van Lina, die dreigt door haar klas uitgesloten te worden
- Verhaal 5: Jacinta, die dreigt door haar vriend uitgebuit te worden

De bedoeling is dat leerlingen in kleine groepjes aan de slag gaan met een van de thema's en dat ieder groepje een ander verhaal uitwerkt en presenteert. Aan het einde van het filmpje staat de vraag hoe het zal aflopen. Met behulp van de informatie uit de bibliotheek en van wat de leerlingen verder nog kunnen vinden, kunnen zij een keuze maken uit verschillende scenario's. Ter afsluiting geven alle groepen een presentatie in de klas waarin ze vertellen hoe het af kan lopen. Ook het andere scenario kan worden besproken. In het geval van Ibrahim eindigt het filmpje in het AZC in afwachting van een besluit over een verblijfsvergunning. In de positieve afloop mag hij blijven: wat staat hem dan allemaal te wachten? Inburgering, wachten op huisvesting, school of werk? Gaat hij het redden? Kan hij de opgelopen trauma's verwerken, vindt hij vrienden? Allemaal vragen en onzekerheden die spelen en waarover kinderen kunnen nadenken. In de negatieve afloop, krijgt hij geen verblijfsvergunning. Hoe zal het hem dan vergaan? Wordt hij snel teruggestuurd? Wat gebeurt er dan met hem in Irak?

Alle informatie komt op een gratis toegankelijke website te staan. Hierbij is ook een instructie voor de leerkrachten te vinden, met daarbij meer informatie over de verschillende scenario's.

Voorzichtige start

Op 8 februari, de internationale gebedsdag tegen mensenhandel, is het eerste filmpje online gegaan. Jos: "Nog niet alles is klaar, we zijn nog aan het monteren en willen een en ander nu op kleine schaal testen. We hebben steeds contact gehad met een aantal leerkrachten om te toetsen of we de goede toon, beelden en werkwijze hebben. De eerste reacties waren positief. We gaan nu verder met de rest van het materiaal. Dat zal in de komende maanden online komen."
Elma vult aan: "Als alles klaar is zullen we meer bekendheid aan het lespakket gaan geven en bijvoorbeeld scholenkoepels en het ministerie van onderwijs aanschrijven om hen te informeren over dit lespakket. En vooral ook over de relevantie ervan.
Het voordeel van dit lespakket is dat het online beschikbaar is. Het kost de scholen wel tijd om het voor te bereiden, maar verder zijn er weinig kosten. Ze kunnen er zelf voor kiezen of ze alle filmpjes tegelijk gebruiken of bijvoorbeeld maar een of twee. Ook kunnen de laatste twee, die meer betrekking hebben op pesten en grensoverschrijdend gedrag bijvoorbeeld gebruikt worden als dat soort thema's op het rooster staan of tijdens lessen over seksuele vorming."
Indien een school dat heel graag wil zou iemand van de stichting ook wel een inleiding kunnen geven, maar dat is niet noodzakelijk. Elma: "Dat is voor ons ook een voordeel. We zijn een kleine vrijwilligersorganisatie met een bestuur van drie mensen en nog enkele andere vrijwilligers. We kunnen niet vijf dagen per week op pad hiervoor.

We hopen dat het lespakket niet alleen bijdraagt aan meer bewustwording bij de leerlingen zelf, maar ook bij hun ouders en leerkrachten. Dat scholen signalen gaan herkennen en dat dingen bespreekbaar worden."

Indonesië

In Indonesië ondersteunt de stichting een aantal projecten. Deze zijn deels een voortzetting van projecten die voorheen door de Stichting Religieuzen tegen Vrouwenhandel werden ondersteund.
Twee van deze projecten zijn gelegen op de eilanden Rempang en Batam, die deel uitmaken van de Riouwarchipel ten zuiden van Singapore. De grote armoede in Rempang is voor velen aanleiding om naar Batam te vertrekken. Veel jonge meisjes belanden op deze manier in de prostitutie. De stichting ondersteunde o.a. een kostschool als opvangcentrum voor slachtoffers.
Daarnaast ondersteunt de stichting het zogenaamde 'tassenproject' in Yogjakarta waar slachtoffers van mensenhandel naailessen en naaimachines hebben gekregen. Zij maken o.a. tassen die tijdens lezingen in Nederland verkocht worden. Hierdoor kunnen de vrouwen voor een eigen inkomen zorgen.

Zoals een bekend motto uit de wereld van ontwikkelingssamenwerking: "We geven ze geen vissen om te eten, maar leren ze zelf vissen, om blijvend in hun voedsel te kunnen voorzien."

ERICA OP 'T HOOG

Afbeeldingen zijn voorbeelden van tekeningen uit de filmpjes

De eerste filmpjes zijn mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de religieuzen via KNR-PIN. Voor de ontwikkeling van meer materiaal zoekt de stichting nog donateurs.
Meer informatie: www.elizabethfoundation.nl

Bolivia: werken aan gelijkwaardigheid vanuit het geloof

Spreek in Bolivia een willekeurige vrouw aan op straat en ze heeft een verhaal over geweld of discriminatie. Zo ook Pamela Choque Quispe (38) van Red Ecuménica de Teólogas de La Paz (oecumenisch netwerk van vrouwelijke theologen), partnerorganisatie van Mensen met een Missie. Op haar elfde zocht Pamela bescherming tegen het geweld thuis, waar haar vader vaak dronken en agressief tegen haar moeder was. De Lutherse kerk om de hoek werd haar toevluchtsoord. “Ik was al snel meerdere dagen per week in de kerk te vinden. Het startpunt van een leven toegewijd aan het geloof.”

In de Boliviaanse samenleving is geweld tegen vrouwen een groot probleem. Elke drie dagen wordt er een vrouw vermoord, alleen omdat ze vrouw is. Bolivia heeft zelfs het hoogste aantal femicides per inwoner van heel Zuid-Amerika. Binnen Mensen met een Missie is Marjolein Westerhof verantwoordelijk voor het programma in Bolivia. Marjolein: “Bolivia is een erg gelovig land, 95 procent van de bevolking is christen, waarvan het merendeel katholiek. Het idee van een ondergeschikte en dienende rol voor vrouwen komt voor veel Bolivianen daar vandaan.” In combinatie met de machocultuur zorgt dat op grote schaal voor discriminatie van, en geweld tegen vrouwen. “Machismo zit diepgeworteld in de Boliviaanse cultuur. Al generaties lang groeien kinderen op met het idee dat je als man agressief en dwingend hoort te zijn. Ze zien dat bij hun vaders en ooms, en geven het weer door aan hun kinderen.”

Het programma van Mensen met een Missie in Bolivia richt zich volledig op het verminderen en voorkomen van geweld tegen vrouwen en het verbeteren van vrouwenrechten. Dit doen we samen met dertien lokale organisaties, waaronder religieus leiders en theologennetwerken. Juist omdat Bolivia zo’n gelovig land, zetten we het geloof in om verandering teweeg te brengen. Eén van die organisaties die vanuit religie een gelijkwaardige rolverdeling tussen man en vrouw promoot is Red Ecuménica de Teólogas de La Paz. De vrouwelijke theologen in dit netwerk moedigen andere vrouwen aan om onderdrukking niet te accepteren en voor zichzelf op te komen.

Foto’s: William Wroblewski

Religie als inspiratie voor verandering

Theologe Pamela Choque Quispe is al bijna twintig jaar lid van het netwerk. “Ons hoofddoel is om het geweld tegen vrouwen te stoppen. Dat doen we door onderwerpen als rolverdeling, emancipatie en geweld bespreekbaar te maken, binnen het gezin, de gemeenschap én de kerk.” Het netwerk ontwikkelt allerlei materialen om dialoog te stimuleren en traint lokale (religieuze) leiders, zodat zij de geleerde lessen door kunnen geven aan mannen en vrouwen in hun gemeenschap.

Pamela kwam zelf al jong met geweld in aanraking. “Mijn vader dronk veel te veel. Als hij dan dronken thuiskwam hoorde ik mijn ouders naar elkaar schreeuwen in de woonkamer. Eén keer zag ik hoe hij zijn arm optilde om mijn moeder te slaan. Voor ik het wist stond ik tussen hen in. ‘Sla mij in plaats van haar’, zei ik. In plaats daarvan stuurde hij ons allebei naar buiten.” Pamela zocht toevlucht bij de Lutherse kerk in haar buurt. Nieuwsgierig als ze was leerde ze in korte tijd alle liederen uit haar hoofd en las alle boeken over Lutheranisme die ze kon vinden. Als snel nam het geloof een belangrijke plaats in haar leven in.

Discriminatie van vrouwen

Zo belangrijk dat ze na de middelbare school theologie besloot te studeren. Daar stuitte Pamela echter op hardnekkige vooroordelen en tradities. “Ik wilde voor een deel van mijn studie naar Costa Rica en vroeg mijn kerk om financiële steun. De predikant weigerde. Hij vond dat vrouwen niet hoorden te studeren.” De structurele discriminatie van vrouwen, de combinatie van studie en moederschap én haar nooit aflatende bijdragen aan haar lokale kerk, maakten het Pamela niet makkelijk. Maar ze gaf nooit op. En het theologennetwerk waar Pamela zich toen al bij had aangesloten, steunde haar bij elke stap. Deze groep van vrouwen spoorde Pamela aan om haar dromen na te jagen. “Het was zo inspirerend om naar ze te luisteren. Allemaal theologen - lutheranen, katholieken, methodisten en allerlei andere stromingen - met een progressieve kijk op de maatschappij. Ik genoot van de gesprekken die we hadden over vrouwenemancipatie. Deze vrouwen hielpen mij geloof houden in mijn droom, en motiveerden me om door te zetten.”

Vrouwelijke predikant

Na veel tijd, moeite, tegenslag en doorzettingsvermogen studeerde Pamela af. Inmiddels is ze zelfs één van de eerste vrouwelijke predikanten in de Lutherse kerk in Bolivia. Een héél bijzondere benoeming. Pamela: “Ook dat was een enorme strijd. Overal botste ik op dichte deuren, regels en conservatieve mannen. Een vrouwelijke predikant was ongepast, terwijl ik wel alle kwalificaties heb.” Het zette het theologennetwerk aan tot een enorme lobby en diverse acties. “Met dank aan de inzet van de vrouwen in het netwerk en één progressieve predikant ging de kerk uiteindelijk akkoord. Nu ben ik officieel predikant en kan ik eindelijk doen waarvoor ik op de wereld ben.”

Andere vrouwen inspireren

Naast het leiden van haar kerk, werkt Pamela samen met Red Ecuménica de Teólogas de La Paz en Mensen met een Missie aan het veranderen van de overtuiging dat vrouwen minder waard zijn dan mannen. Dat gebeurt met de inzet van informatie- en trainingsmaterialen. Zo ontwikkelde het netwerk bijvoorbeeld folders over geweld, de patriarchale maatschappij, gemeenschap en over het interpreteren van de Bijbel vanuit een vrouwelijk perspectief. Pamela: “Die folders zijn een startpunt voor dialoog. We willen de mensen geen ideeën opdringen, maar juist vragen stellen en hen op die manier zelf tot nieuwe inzichten laten komen. De lutherse en katholieke interpretaties van de Bijbel zijn gericht op een onderdanig systeem, waarin de vrouw weinig te zeggen heeft en haar plek moet weten. Dat is achterhaald. Wij moedigen aan om eens anders naar de teksten te kijken, dan zul je zien dat er ook in de Bijbel over sterke, onafhankelijke vrouwen geschreven wordt.”

Met de materialen trainen Pamela en de andere theologen uit het netwerk mensen die actief zijn in hun lokale kerk, die vervolgens weer workshops voor hun eigen gemeenschappen organiseren. “Zo hopen we dat deze andere kijk op vrouwen zich als een sneeuwbal verspreidt binnen de kerk. We willen problemen aan de kaak stellen, de discriminatie van vrouwen zichtbaar en bespreekbaar maken. Dat het huidige systeem erkent dat er dingen niet kloppen, en fundamentele verandering tot stand brengen. Alleen op die manier zorg je voor een echte transformatie binnen het gezin, de kerk en de maatschappij.”

ESTHER PORDON
MENSEN MET EEN MISSIE

Het programma van Mensen met een Missie in Bolivia wordt gefinancierd vanuit het AMA fonds. Dit fonds is het internationale solidariteitsfonds van de religieuzen. Mensen met een Missie besteedt de gelden vanuit dit fonds aan missionaire programma’s voor vrede en verzoening in zeven landen. De Adviescommissie Missionaire Activiteiten (AMA-commissie), waarvan de leden uit de wereld van de religieuzen komen, ziet erop toe dat de fundamenten van de missionaire traditie en spiritualiteit in de programma’s van Mensen met een Missie gewaarborgd blijven.

Teksten om over na te denken

Teksten uit het document ter voorbereiding van de bisschoppensynode 2021-2023

In het artikel op pagina 18 kunt u lezen hoe het synodale proces bij de KNR vorm krijgt en wat er besproken is rond enkele thema's uit dit proces.
Voorafgaand aan de start van het proces in oktober 2021 is er een voorbereidend document door het Secretariaat van de Synode verstuurd. Het is de moeite waard om in zijn geheel te lezen. Hieronder alvast enkele citaten die aanzetten tot nadenken.

> Het traject van synodaliteit, dat in het voetspoor treedt van de 'aggiornamento' van de Kerk zoals voorgesteld door het Tweede Vaticaans Concilie, is een geschenk en een opgave: door samen de weg te gaan en samen te reflecteren over de afgelegde route, zal de Kerk kunnen leren van wat zij ervaart, welke processen haar kunnen helpen de gemeenschap te beleven, de participatie te verwezenlijken en zich open te stellen voor de zending.
> *paragraaf 1*

> Een Kerk die in staat is tot gemeenschap en broederschap, participatie en subsidiariteit, zal in trouw aan hetgeen zij verkondigt naast de armen en de laatsten kunnen gaan staan en hun een eigen stem verlenen.
> *paragraaf 9*

> Alle gedoopten die deelhebben aan het priesterlijk, profetisch en koninklijk ambt van Christus, zijn in het uitoefenen van de veelvormige en geordende rijkdom van hun charisma, hun roeping , hun ambt actieve subjecten van de evangelisatie, hetzij afzonderlijk, hetzij als totaliteit van het Volk van God.
> *paragraaf 12*

> De uitverkiezing van de apostelen is niet het voorrecht van een exclusieve positie van macht en scheiding, maar de genade van een inclusief ambt van zegening en gemeenschap.
> *paragraaf 19*

> Geen enkel menselijk wezen is in de ogen van God onwaardig en het door de uitverkiezing ingestelde verschil is geen exclusieve voorkeur, maar dienst en getuigenis van een universele reikwijdte.
> *paragraaf 23*

> De verkondiging van het evangelie is niet alleen gericht op de weinigen die verlicht of uitverkoren zijn. De gesprekspartner van Jezus is 'het volk' van het gemeenschappelijke leven, de 'wie dan ook' van de menselijke omstandigheden.
> *paragraaf 18*

> Een synodale Kerk is een Kerk die erop uitgaat, een missionaire Kerk 'met open deuren'.
> *paragraaf 15*

> De valstrik die verdeelt … manifesteert zich zonder onderscheid in de vormen van religieuze strengheid, van het morele gebod dat zich presenteert als veeleisender dan dat van Jezus, en van de verleiding van een wereldse politieke wijsheid die men als doeltreffender beschouwd dan een onderscheiding van de geesten.
> *paragraaf 20*

De complete tekst is in het Nederlands te lezen op de website van de kerkprovincie: www.rkkkerk.nl
Meer over de synode en het proces bij de KNR: www.knr.nl/synode

Synode

Een tussentijdse reflectie op het Synodaal Proces binnen de KNR

Op 10 januari begon de ‘synodale reis’ van de KNR met een informatief webinar, gevolgd door een reeks webinars waarin het luisteren naar elkaar centraal stond. Met nog twee van deze webinars en een slotbijeenkomst op 9 juni voor de boeg, staan we precies halverwege deze fase van de reis. De betrokkenheid van religieuzen blijkt groot. Door naar elkaar te luisteren hoopt men te ontdekken wat het betekent om Kerk te zijn in de 21e eeuw en welke rol religieuzen daarbij kunnen spelen.

Aanvankelijk nam men misschien een wat afwachtende houding aan ten aanzien van het Synodaal Proces. Broeder Bernardus Peeters vertelde tijdens het webinar op 10 januari dat hij geluiden opving in de trant van: “Ja, wat moeten wij hier nu mee? We zijn toch al synodaal?”

Nu we enkele maanden verder zijn, blijkt de betrokkenheid van religieuzen groot. Alleen al de aantallen deelnemers spreken boekdelen. Meer dan 300 mensen gaven zich op voor het eerste webinar; de daarop volgende webinars hadden steeds rond de 80 deelnemers. Daarbij moet worden vermeld dat achter sommige schermen meerdere religieuzen zaten, soms zelfs een hele communiteit. Voor de KNR ligt hier een belangrijk leerpunt, namelijk dat digitale bijeenkomsten mogelijkheden bieden om een grotere groep te bereiken.

Verborgen elan

Het vuur van betrokkenheid blijkt sterk te branden binnen de groep van oudere religieuzen. Zo schreef iemand: “Ook als we oud zijn, kunnen we blijven meedoen en open staan naar mensen, vertrouwen en respect tonen tegenover de verruwing in de maatschappij, onze kapellen openstellen voor oecumenische vieringen, getuigen van waarvoor we staan, tekenen van hoop zijn, nieuwe, positieve initiatieven nemen voor jongeren, en de gebeden in de kloosters vormen een enorme rijkdom.” Dit verborgen elan wordt in de samenleving en Kerk misschien niet opgemerkt. Maar de bijdrage van deze groep religieuzen is er, God ziet deze.

‘Doorzichtige’ kloostermuren

Uit de gesprekken die werden gevoerd tijdens de webinars blijkt eens te meer hoe sterk religieuzen betrokken zijn en blijven op de samenleving. Individuele religieuzen en religieuze gemeenschappen hebben veel en rijke contacten met allerlei mensen en groepen. Een terugkerende opmerking was hoeveel rijkdom men ontvangt in ontmoetingen, met name ook met mensen uit de maatschappelijke marge: dak- en thuislozen, vluchtelingen, migranten.

In contemplatieve communiteiten en communiteiten van ouderen houdt men het venster naar de wereld open door gastvrijheid, inleidingen en tijdens de verkondiging. Ook het bidden voor vrede en gerechtigheid is voor deze gemeenschappen een vorm van dialoog met de wereld. Zo worden de kloostermuren “als het ware doorzichtig”, zei een deelnemer.

Vanuit hun verbondenheid met gemarginaliseerde groepen zoeken religieuzen het gesprek op met de overheid en politiek. Ook zij moeten de stemmen horen van gemarginaliseerden. Religieuzen zien op dit vlak een rol voor zich van ‘spreekbuis zijn’. Maar ze merken daarbij ook op hoe stroperig het contact met overheid en politiek kan zijn.

Sommigen noemden in de gesprekken expliciet de dialoog met jongeren. Jonge religieuzen zijn speciaal gemotiveerd om met leeftijdgenoten in gesprek te gaan over het geloof. Zij zijn opgegroeid in een periode dat de secularisatie al vergevorderd was en zij als gelovigen een kleine minderheid vormden. Hun ervaring is dat veel jongeren open staan voor geloof en religie. Jongeren durven zelfstandig na te denken over levensvragen. Oudere religieuzen geven aan soms moeite te hebben de juiste woorden te vinden en de juiste taal aan te slaan. Anderen merken op dat er onder bijvoorbeeld studenten veel verborgen pijn is. Ze lijken het goed voor elkaar te hebben, maar durven niet goed te tonen wanneer dat niet zo is. De uitdaging dan is om een veilige omgeving te creëren waarin ze zich durven te tonen zoals ze zijn.

Oecumene en interreligieuze dialoog

Paus Franciscus wordt door veel religieuzen nadrukkelijk beschouwd als stimulator van oecumenische en interreligieuze contacten. Het feit dat de meeste denominaties in Nederland kleiner worden, dwingt ons tot meer samenwerking. Velen hebben contacten met mensen van andere geloofsovertuigingen: oecumenisch en interreligieus. Veel religieuzen benadrukken dat het niet alleen gaat om de christelijke oecumene, maar om een bredere interreligieuze dialoog. We horen als mensen immers bij elkaar. De Nederlandse ervaring in een geseculariseerde samenleving kan belangrijk zijn voor de gehele Kerk, zo werd opgemerkt.

Niet dat ontmoeting en samenwerking steeds makkelijk verloopt. Als er geen openheid is, als mensen de waarheid in pacht denken te hebben - binnen de eigen kerkelijke gemeenschap, bij andere christelijke denominaties en bij mensen met een andere levensbeschouwelijke achtergrond – stokt alles. Maar de ervaring van velen is dat samenwerking weliswaar soms veel tijd en gesprek vraagt. Maar uiteindelijk blijkt vaak dat wat ons bindt, belangrijker is dan wat ons scheidt; dan is er soms zelfs ruimte om te spreken over diepere vragen.

Gaten in het zware wolkendek

Religieuzen voelen zich ook sterk betrokken bij hun Kerk. Maar de verhoudingen tussen hiërarchie en kerkelijke basis in Nederland waren de afgelopen decennia moeizaam. Zuster Holkje van der Veer o.p. sprak op 10 januari over een “dikke mist boven het kerkelijke erf”. Ze zei: “In deze mist zijn velen, mannen èn vrouwen, het lijntje met de kerkgemeenschap en elkaar kwijt geraakt. De huidige paus heeft in dat zware wolkendek wat gaten geprikt. Het licht uit Rome voelt nog steeds wat onwennig. […] De paus roept juist hen die onder die mistige deken de weg kwijt zijn geraakt op: ‘Geloof in de Geest. Een nieuwe koers is mogelijk. Laat van je horen’. En tegen alle vrouwen zegt hij: ‘Ik wil ook jullie stem horen! Denk mee, treed weer binnen in de gemeenschap die Kerk heet.’”

Ze verwoordde treffend wat veel religieuzen voelen, bleek uit de gesprekken in de latere webinars. Velen ergeren zich eraan dat mannen het heft in handen blijven houden in de Kerk, ondanks het feit dat vrouwen het meeste actief zijn. Veel religieuzen betreuren het dat de laatste jaren in de pastorale werksituatie steeds minder ruimte gekomen is voor dialoog. Men merkt ook op dat de openheid en gastvrijheid die voor veel religieuzen hoog in het vaandel staat, niet vanzelfsprekend is in de Kerk. Er is sprake van actieve uitsluiting van sommige groepen, zoals lhbtiers. Dat ervaart men als pijnlijk. Men spreekt teleurstelling uit dat de Kerk in Nederland zo weinig deelneemt aan het maatschappelijke debat. Men verlangt naar inspiratie van leiders en naar ruimte voor een Kerk waarin Gods volk echt betrokken kan worden bij een weldadige inbreng in vieringen, bezinning en bij de inzet voor mensen in nood.

Maar juist over fundamentele zaken in de Kerk kunnen de meningen tussen religieuzen scherp uiteen lopen, zelfs binnen een communiteit. Een jongere zuster sprak haar pijn hierover uit: “Soms staan we zo tegenover elkaar dat we geen brug kunnen slaan. Dat is de armoede en de nederigheid naar elkaar toe. Ondanks verschillen mag iedereen er zijn. Wij moeten deze verdeeldheid naar de synode brengen.” Broeder Bernardus riep op 10 januari op tot een constructieve houding op juist dit punt: “De religieuzen hebben een tijd gehad, daar moeten we eerlijk in zijn, dat we onszelf een beetje aan de zijkant van de Kerk geplaatst hebben. Dat heeft allemaal historische wortels en dat moeten we niet ontkennen. Maar dit synodale proces kan voor ons een uitdaging zijn om opnieuw onze plek in de Kerk te

vinden, in een wisselwerking van alle kanten. Het synodale proces heeft behoefte aan vertrouwen."

"Jezelf klein maken…, zoals God"
Ook al schrijdt de secularisatie voort, dan nog gaat het ook nu om de beleving van het evangelie. "En dat moeten we als religieuzen voorleven", zegt men. De communio met Christus is fundamenteel voor het religieuze leven. Deze communio vieren we in de eucharistie. En degenen die de taak hebben gasten te ontvangen, kunnen zich de vraag stellen wat het betekent Christus te ontmoeten in iedere mens. Communio met Christus betekent tegelijk communio met alle mensen. De communio met Christus gaat tijd en ruimte te boven. Het besef hiervan helpt om de dagelijkse beslommeringen te relativeren. Tegelijk is de Communio met Hem een uitdaging om onze communio met anderen vorm te geven.
In een samenleving waarin tegenstellingen scherper dreigen te worden, hebben religieuzen, "als evangelisch begeesterden", de opdracht een verbinding te maken tussen Kerk en maatschappij. "Het gaat om inspirerend aanwezig zijn", werd gezegd, "je laten zien, ontmoetingen en gesprekken faciliteren." Het geloof kan zo een gezamenlijke verbondenheid dragen. "Om een dialoog aan te gaan moet je jezelf klein maken…, zoals God," zei iemand.
Het gemeenschapsleven zelf is vaak niet makkelijk, zoveel werd wel duidelijk in de gesprekken. Maar het uithouden met elkaar en dat in positieve zin, kan één van de bijdragen zijn van religieuzen aan de samenleving.

In onze huidige samenleving lopen elke dag mensen vast. Tot grote verwondering en vreugde van religieuze instituten, ontdekken sommige jongeren weer dat ze in het religieuze leven iets vinden wat levengevend is. Het dagelijkse ritme van werk en gebed helpt om stil te staan bij wat er in onszelf en in de wereld gebeurt.

Slotdocument
Veel religieuzen, jong en oud, ervaren het als enorm bemoedigend dat de Kerk overal ter wereld nu in beweging is en dat iedereen mag bijdragen. Uit het Synodaal Proces spreekt veel vertrouwen in de Heilige Geest en hoe deze werkzaam is in het Volk Gods. De gesprekken blijken ook intern heilzaam. Zo schreven sommige communiteiten dat men tot eigen verrassing elkaar toch weer wat beter had leren kennen. "Het proces leert ons weer hoe belangrijk ieders deelname en inbreng is."
De jonge religieuzen spraken op 4 februari apart met elkaar over het Synodaal Proces. Ze gaven blijk van een groot vertrouwen en overgave: "Het gaat in het Synodaal Proces niet om hoe de Geest moet werken, maar hoe hij werkt. Soms leidt de Geest ons naar een plek waar we helemaal niet willen zijn. En dan toch je laten leiden door je innerlijke verlangen naar onvoorwaardelijke liefde."
Het Synodaal Proces stemt ook veel oudere religieuzen hoopvol. Het roept herinneringen op aan het enthousiasme dat ze voelden ten tijde van Vaticanum II. "Alsof er weer een frisse wind waait in de Kerk."
Wat we als KNR precies schrijven in het eindrapport dat we naar Rome sturen, is weliswaar belangrijk maar niet wezenlijk. Broeder Peeters zei bij het openingswebinar dat het niet gaat om een mooi rapport: "Het is geen wedstrijd wie het beste jongetje van de klas is. Ik hoop op een eerlijk rapport dat ons allemaal helpt."

GERARD MOORMAN

Alle informatie vanuit de KNR over de synode vindt u op www.knr.nl/synode

Licht door het wolkendek, foto: Klemen Vranka, unsplash

Hoor je mij?

Roepingsinitiatieven van vrouwelijke religieuzen

In de zomer van 2021 ging het roepingsinitiatief Hoor je mij? in het bisdom Den Bosch van start. Negen gemeenschappen van vrouwelijke religieuzen en godgewijde maagden organiseren kennismakingsbijeenkomsten om in gesprek te gaan met jonge vrouwen die willen uitzoeken of religieus leven iets voor hen kan zijn.
Inmiddels heeft het navolging gekregen in Limburg

Zuster Catharina Al, een jonge dominicanes van Neerbosch is initiatiefneemster van Hoor je mij? Ze wilde graag jonge vrouwen de kans geven om op een laagdrempelige manier kennis te maken met religieus leven. Vrouwen die willen onderzoeken wat Gods plan met hun leven is. Ze zocht contact met enkele andere vrouwelijke ordes en congregaties in de regio en zo werd Hoor je mij? geboren. Eén zaterdag in de maand organiseert een van de negen gemeenschappen een kennismakingsochtend of middag, waarbij enkele zusters vertellen over hun leven en hun zoektocht. De deelneemsters kunnen vaak ook meevieren en mee-eten en in gesprek gaan met de zusters. Inmiddels is er een aantal bijeenkomsten geweest waarbij er steeds enkele vrouwen deelnamen. Sommigen waren oprecht geïnteresseerd en al ver in hun zoektocht. Voor anderen was het een eerste kennismaking met religieus leven.
Over het algemeen zijn de organiserende zusters tevreden over de bijeenkomsten tot nu toe. Het zijn geen grote aantallen deelnemers, maar dat maakt een open en eerlijk gesprek vaak makkelijker. Het gaat om zaaien en kijken of dat uiteindelijk vruchten afwerpt. Het is goed dat vrouwen in ieder geval weten dat de mogelijkheid van intreden bestaat en dat er verschillende plekken zijn.

Hoor je mij? Limburg

Enthousiast geworden door wat er in de bisdom Den Bosch en Arnhem gebeurde, is zuster Mary Amata, dominicanes van Sint Cecilia in Sittard in haar eigen bisdom ook van start gegaan. Daar hebben zich tot nu toe vijf gemeenschappen van vrouwelijke religieuzen en van godgewijde leken aangesloten. De eerste kennismakingsdag is gepland in mei. Zuster Mary Amata hoopt dat andere gemeenschappen ook mee willen doen.

En de mannen?

Waar zijn de mannelijke religieuzen in dit project? Die vraag werd aan verschillende kanten gesteld. Het initiatief is genomen door enkele zusters. Dat betekent niet dat ordes of congregaties van priesterreligieuzen of fraters en broeders niet mee kunnen doen.
Helemaal ontbreken doen ze overigens niet. Want naast de kennismakingsdagen in de kloostergemeenschappen zijn er in Nijmegen en in Eindhoven ook twee roepingengroepen gestart. Deze organiseren drie maal per jaar in een parochiekerk een avond of middag waarin een priester(religieus) en een zuster in gesprek gaan met geïnteresseerden.

Ondersteuning van de KNR

De KNR ondersteunt de Hoor je mij? initiatieven van harte en heeft daarvoor ook ruimte beschikbaar gesteld op de website. Het is een mooi voorbeeld van hoe de KNR in de toekomst misschien meer kan gaan werken. Het faciliteren en ondersteunen van initiatieven die vanuit de religieuzen zelf komen. Een van de taken van de Commissie Presentie van de KNR is zorgdragen voor algemene informatie over religieus leven in deze tijd. En het zichtbaar maken van religieus leven in kerk en samenleving via verschillende media en op verschillende terreinen. Het Hoor je mij? initiatief is hier een vorm voor.

Andere ordes en congregaties die geïnspireerd zijn door deze zusters en ook iets dergelijks willen starten of willen aansluiten, kunnen zich melden bij cpr@knr.nl De zusters zijn van harte bereid hun ervaringen te delen. En de KNR zal nieuwe initiatieven ook zeker ondersteunen.

ERICA OP 'T HOOG

Meer informatie: www.knr.nl/hoor-je-mij

Gerechtigheid en vrede

Laudato Sí Alliantie Nederland zet zich in voor vrede en recht voor heel de schepping

Sinds de publicatie van de encycliek Laudato Sí in 2015 werkt de Laudato Sí Werkgroep Nederland aan de implementatie van de visie van de encycliek in kerk en samenwerking. De Werkgroep is in 2015 ingesteld door de Nederlandse Bisschoppenconferentie en de KNR. In de zomer van 2021 is een kerkelijke instelling opgericht, de Laudato Sí Alliantie Nederland, om met meer kracht aan de weg te timmeren.

De Laudato Sí Werkgroep heeft de afgelopen jaren diverse landelijke conferenties georganiseerd over Laudato Sí en Fratelli Tutti, een eigen website opgezet en goede werkrelaties opgebouwd met andere christelijke 'groene' organisaties in Nederland en het buitenland. De lidorganisaties zijn, naast bisschoppenconferentie en KNR: Vastenactie, Socires, Huis van Dominicus, Cordaid, Groengeloven.com, Solidair Groningen & Friesland, De KIM en Netwerk Katholieke Vrouwen.
Helaas is Laudato Sí in katholieke kringen nog te weinig bekend en wordt de encycliek nog te weinig op waarde geschat. Tegelijk is de milieucrisis buitengewoon urgent. Elk nieuw rapport van het klimaatpanel van de VN over de gevolgen van klimaatverandering, laat zien dat de gevolgen steeds heftiger worden en de tijd voor maatregelen steeds krapper wordt. Om deze redenen is de Laudato Sí Werkgroep in de zomer van 2021 omgevormd tot een kerkelijke instelling met de naam 'Laudato Sí Alliantie Nederland' (LSAN). De nieuwe naam geeft aan dat de lidorganisaties bereid zijn de samenwerking te intensiveren om samen een grotere impact te hebben. De KNR heeft een kwaliteitszetel in het bestuur. Gerard Moorman, stafmedewerker van het bureau KNR, is aangesteld als secretaris. Voorzitter is Mgr. Gerard de Korte, bisschoppelijk gedelegeerde voor kerk en samenleving.

Alle mensen van goede wil

Eind 2021 heeft het bestuur fondsen geworven om een eigen secretariaat op te richten. KNR-PIN is een van de medefinanciers. Begin 2022 zijn een parttime coördinator en een parttime communicatiemedewerker aangesteld. Het secretariaat wordt ingebed in het bureau van de Vastenactie. Vastenactie is lid van het internationale CIDSE-netwerk, dat Laudato Sí hoog op de agenda heeft staan.
Het secretariaat zal een faciliterende en coördinerende rol spelen bij het stimuleren van de Laudato Sí-agenda in Nederland. De leden van de LSAN zullen bijdragen aan de ontwikkeling en uitvoering van projecten. Deze zijn gericht op zowel groepen aan de kerkelijke basis, als op leiders in kerk en samenleving. In lijn met de encycliek, die gericht is op 'alle mensen van goede wil', zal de LSAN ook de samenwerking zoeken met niet-kerkelijke mensen en groepen die zich net als wij willen inzetten voor de zorg voor ons gemeenschappelijk huis.

Werken aan mentaliteitsverandering

Laudato Sí benadrukt dat de grote crises van onze tijd religieuze, spirituele en ethische oorzaken hebben. De LSAN zal zich dus ook richten op een verandering in mentaliteit, spiritualiteit en theologie. We zullen instrumenten ontwikkelen voor geloofsgroepen om de zorg voor de schepping op te nemen in hun vorming, liturgie en algemeen beleid; we willen de jongere generaties bereiken; we willen deelnemen aan het publieke debat. De bestaande website wordt gemoderniseerd en aantrekkelijker en toegankelijker gemaakt. Ook zullen we actiever worden op sociale media.
In grote lijnen staan drie aandachtsgebieden centraal in de plannen van de LSAN:

- Ecologische spiritualiteit: programma's ontwikkelen om de geloofsgemeenschap te helpen bij een diepere bewustwording van onze onderlinge afhankelijkheid met anderen en met de rest van de schepping.
- Ecologische praktijk: het motiveren van een ecologische levensstijl, geïnspireerd door Bijbelse bronnen en de sociale leer van de kerk; bewegingen, groepen, organisaties en parochies helpen bij het maken van duurzame keuzes op het gebied van energieverbruik, recycling, etc.
- Participatie in maatschappelijk debat en politieke actie: presentaties houden om de noodzaak van een 'ecologische bekering' op alle niveaus van de samenleving te benadrukken; het stimuleren van kerkelijke participatie in campagnes en acties.

Publieksevenement

Het afgelopen jaar heeft de LSAN in samenwerking met andere partijen twee online expertmeetings gehouden met sleutelfiguren in de katholieke gemeenschap (kerkleiders, theologen, journalisten, leden van religieuze ordes, mensen uit de academische wereld). Doel was om input te krijgen voor de implementatie van Laudato Sí in samenleving en kerk. In het najaar van 2022 organiseert de LSAN een publieksevenement om zo breed mogelijk de visie van de laatste twee encyclieken van de paus voor het voetlicht te brengen en mensen enthousiast te maken om deze in de praktijk te brengen.
De Scheppingsperiode die door veel kerken wordt gevierd van 1 september tot 4 oktober, blijft een belangrijke periode om ecologisch bewustzijn en ecologische praktijken te stimuleren. Naast de toolkit die de Belgische Ecokerk elk jaar ontwikkelt en die we aanpassen aan de Nederlandse context, zullen we het komende jaar elk bisdom benaderen met het verzoek om in de aanloop naar het publieksevenement een activiteit te organiseren rond het thema duurzaamheid.

Vrede en recht voor de hele schepping

We zijn ons ervan bewust dat onze ambities groot zijn. We mikken op niets anders dan een verandering van bewustzijn en een ommekeer in de manier waarop wij als mensheid omgaan met de schepping. Doorgaan op dezelfde manier als nu, is niet houdbaar.
We zijn ons tegelijkertijd bewust dat wat wij kunnen doen heel beperkt is. Wij zaaien (met onze programma's en acties), maar het is uiteindelijk toch de H. Geest die de kerk en onze samenleving leidt in de richting van vrede en gerechtigheid voor allen, inclusief onze medeschepselen.

GERARD MOORMAN

Opvang in de regio in de praktijk

“Er wordt opgevangen, zo goed mogelijk. Punt”

Zuster Yosé Höhne-Sparborth, zuster van de Voorzienigheid, is al jarenlang sterk betrokken bij de dominicanen en dominicanessen in Irak en de aartsbisschop van Kirkuk, Yousif Thomas Mirkis en bezoekt hen regelmatig. In november 2021 vertrok zij voor een jaar naar Sulaymaniyah in het Noordoosten van Koerdisch Irak. Zij zal daar in de regio trainingen verzorgen in rebalancing en traumaverwerking. Via nieuwsbrieven houdt ze geïnteresseerden in Nederland op de hoogte van de gebeurtenissen in de regio en in het klooster Maryam Al-Adhra waar zij verblijft. Hierin schrijft ze regelmatig over de vele ontheemden en vluchtelingen die opgevangen werden en worden in de regio. In de Missionaire Agenda van februari 2022 verscheen een artikel waarin de redactie ook eens keek naar de cijfers over vluchtelingen wereldwijd en opvang in ons eigen land. Op het moment dat het blad bezorgd werd bij de abonnees, besloot Poetin Oekraïne binnen te vallen en kwam een van de grootste vluchtelingenstromen in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog op gang. Opvang in de regio komt ineens heel dichtbij. Daarom een aangepaste versie van het artikel in dit Bulletin.

De stad Sulaymaniyah ligt in de autonome regio Koerdisch Irak. Een regio die vanaf de jaren ’90 van de vorige eeuw onder toezicht van de VN staat als autonome regio. Een gebied dat ook gespaard bleef van de zware sancties en economische boycot die de westerse wereld Irak oplegde in die jaren ’90. In de loop van de geschiedenis heeft Koerdistan altijd veel vluchtelingen opgevangen. Ter illustratie schrijft Yosé: “In 1991 telde Koerdistan drie miljoen inwoners, 2018 waren het er negen miljoen. Alle Koerdische steden zijn omgeven door diverse grote vluchtelingenkampen, nog steeds. Kirkuk, een van de grotere steden, bouwde al een hele grote nieuwe buitenwijk erbij, bijna een stad, waarvoor bisschop Mirkis werd gevraagd een grote school op te richten.”

Een paar miljoen vluchtelingen

Yosé schrijft verder hierover: “Veel Irakezen vluchtten in die jaren (van de boycot, red.) naar het Koerdische deel, slechts een klein deel trok naar Europa. Ze werden opgevangen, ook al waren onder hen ook daders van de grote agressies tegen de Koerden. Immers, Saddam Hoessein deed zijn karweien nooit alleen - maar ook: elke weigeraar werd onmiddellijk gedood. Koerdistan heeft de Irakezen die de honger van de boycot vanaf 1992 ontvluchtten opgevangen. Koerdistan heeft de Syriërs opgevangen vanaf 2011. Koerdistan heeft de mensen die op de vlucht waren voor IS opgevangen, 2014, zo’n twee miljoen ongeveer. Ze doen het, en ze doen het goed! Europa zou daar verdomde veel van kunnen leren, vergeef me het woord.

Om deze reden ben ik zeer van dit volk gaan houden. Zelf ben ik vluchteling uit de DDR en weet daarom zeer goed hoe politiek zich altijd van vluchtelingen bedient. Dat heb ik hier nog niet zien gebeuren. Er wordt opgevangen, zo goed mogelijk. Punt. De christelijke families om dit klooster heen kwamen allen uit dat IS-gebied en zijn gebleven toen de rest van de 258 IDP’s (ontheemden) die hier drie jaar in dit klooster werden opgevangen, weer terugkeerden naar huis.” Ze reageert hiermee ook op de berichtgeving over hoe Belarus vluchtelingen inzet als politiek middel aan de grens met Polen.

Het uitdelen van voedselpakketten in Kirkuk, 2014

Complex land

Irak is een complex land met veel verschillende bevolkingsgroepen. In één van haar brieven probeert Yosé dit in een aantal zinnen uit te leggen: “Sinds pakweg 20.000 jaar voor Christus gingen volkeren trekken tussen Afrika, Azië en Europa. Irak is zogezegd het verkeerscircuit in die trek: tussen woestijnen en bergen die men door moet, ligt hier een vruchtbaar gebied tussen twee rivieren: Eufraat en Tigris. Al die honderden eeuwen door bleven er altijd resten volk hangen als de grote groep verder trok, om welke reden ook. Formeel telt Irak twaalf entiteiten, maar is nóg complexer. Voordat in 1917 een Fransman en een Engelsman samen besloten dat ze als oorlogsbuit van de Eerste Wereldoorlog dit Midden-Oosten onder elkaar gingen verdelen, en aan de borreltafel die strepen dwars door dit gebied trokken, werden dus die twaalf entiteiten tot ‘Irak’ verklaard, en werd er een potentaat als zetbaas aangesteld. Tot 1917 was elke stad een eigen staat met eigen volk. Ook nu heeft elke stad haar eigen grens met bewaking.”

Een van de entiteiten vormen de Koerden, een volk dat verspreid leeft over verschillende landen in de regio. De Koerden hebben onder Saddam Hoessein zwaar te leiden gehad. Toch vingen ze veel Arabieren op. Maar de tegenstelling blijft en er is bij velen een gevoel van vijandigheid. “De tegenstelling is hier niet christen-moslim, maar Koerd – Arabier.” Het is een gevoel dat gevoed is door een lange geschiedenis die niet zomaar zal verdwijnen. Toch houdt Yosé wel hoop. In het klooster zelf zijn ook veel mensen opgevangen. Daar ging enige tijd alle aandacht naar uit. Inmiddels worden er weer allerlei cursussen gegeven, waaronder traumaverwerking, dialoogtrajecten tussen verschillende bevolkingsgroepen en lessen in o.a. Arabisch.

Tentenkamp bij Sulaymaniyah 2016 | Foto’s: Yosé Höhne-Sparborth

In en om de grotere steden worden nieuwe wijken gebouwd om de vele migranten, ontheemden en vluchtelingen een blijvende huisvesting te kunnen geven. Vanuit het bisdom van bisschop Mirkus worden daar nu ook scholen en andere voorzieningen gebouwd. Enkele projecten worden ondersteund vanuit ons land.

Enkele cijfers over vluchtelingen en opvang

Het Nederlandse (en Europese) beleid is vooral gericht op ‘opvang in de regio’. Dat is wat er in Iraaks Koerdistan ook gebeurd. Om het in perspectief te plaatsen enkele cijfers van de UNHCR. Waar Koerdistan in 2014 alleen al bijna twee miljoen vluchtelingen en ontheemden opving, waren er in ons land in tussen 2018 en 2020 nog geen 80.000 asielaanvragen.

Eind 2020 waren er in totaal 82,4 miljoen mensen wereldwijd op de vlucht. Nooit eerder telde de UNHCR er zoveel. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen vluchtelingen (mensen die naar een ander land gaan), binnenlands ontheemden (IDP’s, internaly displaced persons) en asielzoekers (mensen die daadwerkelijk asiel hebben aangevraagd in een ander land)

Van de 82,4 miljoen mensen die wereldwijd huis en haard hebben moeten verlaten zijn, zijn er 26,4 miljoen die onder de definitie vluchteling

vallen. 20,7 miljoen van hen vallen onder UNHCR-mandaat. 5,7 miljoen van hen zijn Palestijnse vluchtelingen, geregistreerd door vluchtelingenorganisatie UNRWA. 73 procent van hen wordt opgevangen in buurlanden van hun eigen land, in de regio dus.
Het grootste gedeelte van de mensen op de vlucht (48 miljoen mensen) zijn ontheemden: mensen die op de vlucht zijn in hun eigen land. In 2020 hadden 4,1 miljoen mensen een asielaanvraag lopen in een ander land. Daarnaast hadden in 2020 in totaal 3,9 miljoen Venezolanen hun land verlaten. Zij worden apart genoemd omdat ze niet onder het UNHCR mandaat vallen.

De meeste landen die vluchtelingen opvangen zijn lage- en middeninkomenslanden. 86 procent van alle vluchtelingen wordt opgevangen in ontwikkelingslanden. De minst ontwikkelde landen ter wereld verleenden in 2020 asiel aan 27 procent van het totaal aantal vluchtelingen.

Vluchtelingentoestroom 2015

Over de grote toestroom van vluchtelingen naar Europa in 2015 vult Yosé aan: “Zomer 2015 kwamen er ‘ineens’ één miljoen jonge mannen naar Europa gevlucht. De schrik van toen zijn ‘wij’ nog niet kwijt. Waarom ze kwamen: ze zaten met hun families al in kampen in Syrië en Turkije en Noord-Irak. Toen ging Poetin bombarderen in Syrië. En ging Erdogan strijden tegen de Peshmerga in Noord-Irak, de enigen die op de grond vochten tegen ISIS. Tegelijkertijd moest de UNHCR de voedselpakketten rantsoeneren, omdat VS en EU de beloofde hulpgelden ‘om ze ginds te houden’ niet betaalden. De families stuurden mannen om te verkennen of er een ‘elders’ was zonder bommen en mét brood.”

De actualiteit: opvang in onze eigen regio

Dat was de situatie wat betreft opvang van vluchtelingen door Europa tot 24 februari 2022. Toen besloot Poetin Oekraïne binnen te vallen en ging alles op zijn kop. Vanaf dag één zagen we grote groepen van vooral vrouwen en kleine kinderen naar het westen trekken en de grenzen oversteken naar de buurlanden van Oekraïne. Nu ineens zijn wij de regio en staan we met open armen klaar om al deze mensen welkom te heten en hen een veilig heenkomen te bieden. Volgens de laatste cijfers van medio maart, ruim twee weken na het uitbreken van de oorlog, zijn er al meer dan 4,5 miljoen Oekraïners op de vlucht. Velen van hen zijn vertrokken naar buurlanden Polen, Hongarije en Moldavië. Maar ook elders in Europa worden zij opgevangen.

Oekraïnse vluchtelingen aan de grens

Inzet vanuit de religieuzen

Ook religieuzen bieden op allerlei wijze opvang en ondersteuning. In ons eigen land bieden diverse kloosters onderdak aan vluchtelingen uit Oekraïne. Ze krijgen daarbij veel steun van worden ze goed ondersteund door de plaatselijke bevolking. Zo deelde zuster Madeleine van het klooster in Aarle-Rixtel op facebook een lijst met spullen die nodig was voor de opvang van 25 mensen. Binnen een dag was te lezen dat alles binnen was. In verschillende plaatsen hebben gemeenten een beroep gedaan op de gastvrijheid van kloosters, omgekeerd hebben sommigen ook zelf plekken aan geboden. Andere gemeenschappen hebben niet de mogelijkheid om zelf opvang te bieden, maar zijn wel van harte bereid te helpen bij de opvang door kloosters die dat wel kunnen.

Verschillende ordes en congregaties hebben medebroeders en -zusters in Oekraïne en directe buurlanden. Ook daar wordt volop opvang geboden. Via sociale media en mails houden deze Oekraïnse religieuzen iedereen zo goed mogelijk op de hoogte van de situatie. Met gebed en financiële middelen steunen de religieuzen vanuit ons land hen.
Via de website probeert de KNR regelmatig te berichten over alle initatieven.

Het is hartverwarmend om te zien hoe Europa de opvang in de regio vorm geeft en vluchtelingen uit Oekraïne welkom heet. Laten we hopen dat dit zo blijft, als blijkt dat de situatie langer gaat duren.
Anderzijds is het zuur voor de vele Syriërs en andere vluchtelingen die in Griekenland nog altijd onder moeilijke omstandigheden in kampen leven en weinig hoop zien op een beter toekomst. Hen wachtte geen warm welkom.
In dezelfde periode dat iedereen zich hier vol energie inzet om opvang van mensen uit Oekraïne zo goed mogelijk te laten verlopen, bracht een delegatie van de Raad van Kerken, waaronder mgr. Van den Hout, een bezoek aan diverse projecten op het vasteland van Griekenland. Het zijn projecten van diverse kerken die zich al jaren inzetten voor de opvang en ondersteuning van de vele vluchtelingen daar. De verhalen zijn soms schrijnend. Laten we hopen dat ook deze mensen uiteindelijk toch ergens ook op zo’n warm welkom mogen rekenen.

ERICA OP ‘T HOOG

Top 5 opvanglanden

Vijf landen vingen meer dan 1,2 miljoen vluchtelingen en Venezolanen ontheemd in het buitenland op (exclusief Palestijnse vluchtelingen. Dit zijn cijfers van UNHCR. Als we de Palestijnen meetellen zal Libanon waarschijnlijk de lijst aanvoeren)

1.	Turkije	3,7 miljoen
2.	Colombia	1,7 miljoen
3.	Pakistan	1,4 miljoen
4.	Oeganda	1,4 miljoen
5.	Duitsland	1,2 miljoen

In deze top vijf is de opvang van Oekraïners niet meegenomen. Op dit moment verblijven er bijna 2 miljoen van hen in Polen.

Top 6 herkomstlanden

Er is een aantal langdurige crises gaande waardoor veel mensen hun land ontvluchten. De oorlog in Syrië zorgt nog steeds voor de meeste vluchtelingen. Tegenwoordig zijn er in totaal meer dan 13 miljoen Syriërs op de vlucht. 6,9 miljoen Syriërs zijn ontheemd in hun eigen land. Daarnaast vluchtten zo’n 6,7 miljoen Syriërs het land uit. Zij worden opgevangen door 130 landen over de hele wereld. De meesten (80%) worden echter opgevangen in buurlanden, zoals Turkije, Libanon, Jordanië, Irak en Egypte.
Meer dan tweederde (68%) van alle vluchtelingen komt uit slechts een klein aantal landen:

1. Syrië (6,7 miljoen)
2. Venezuela (4 miljoen)
3. Oekraïne (naar schatting 3,5 miljoen rond medio maart)
4. Afghanistan (2,6 miljoen)
5. Zuid-Soedan (2,2 miljoen)
6. Myanmar (1,1 miljoen)

Varia / korte berichten

Religieuzendag Aartsbisdom Utrecht

Op vrijdag 11 februari 2022 kon een flink aantal religieuzen van het Aartsbisdom na twee jaar weer bij elkaar komen. De plaats van ontmoeting was het mooi verbouwde gastenverblijf van de zusters Franciscanessen van Denekamp. Naast de religieuzen waren kardinaal Eijk, de hulpbisschoppen van Utrecht, monseigneurs Hoogenboom en Woorts en vicaris Pauw aanwezig.

Groepsfoto Religieuzendag aartsbisdom | foto: zuster Reinilde

Na de warme begroetingen en onder het genot van koffie, thee en gebak gaf zuster Inge Ebbeskotte, de overste van de zusters van Denekamp, een interessant overzicht van de geschiedenis de congregatie. Vervolgens werd de Eucharistie gevierd op deze feestdag van O.L. Vrouwe van Lourdes. Na de voortreffelijke lunch en een bezoek aan de Lourdesgrot in de tuin, werd het gezelschap uitgenodigd om onder de bezieling van de H. Geest met elkaar te delen hoe het door de paus ingezette synodale proces in ieders gemeenschap vorm krijgt en mogelijk verder uitgewerkt kan worden. Deze uitwisseling leidde tot een mooi palet van manieren waarop de religieuzen in hun dagelijkse leven door ontmoetingen en apostolaat het Evangelie vanuit hun doorleefde spiritualiteit doorgeven.
Van deze bijeenkomst wordt een verslag gemaakt dat mee wordt genomen in het document dat de Nederlandse kerkprovincie naar Rome zal sturen.
Na dit inspirerende middagdeel en de groepsfoto volgde een gebedsmoment in de kapel. Gesterkt met koffie, thee en krentenwegge ging ieder weer huiswaarts.
De aanwezigen ervaarden deze dag de Geestkracht die door de verbondenheid werd versterkt.

ZR. MONICA RAASSEN CRSS

Charitas voor Charitas Fonds

Studiebeurzen voor vrouwelijke religieuzen en vrouwen uit opkomende en ontwikkelingslanden

De Fundatie Charitas en Stichting Universiteitsfonds Tilburg hebben het Charitas voor Charitas Fonds opgericht. Dinsdag 1 februari hebben de betrokken partijen in aanwezigheid van de laatste Franciscanes van Charitas op feestelijke wijze de overeenkomst ondertekend in het klooster in Roosendaal.

De Fundatie Charitas doneert de komende drie jaar €100.000 aan de Stichting Universiteitsfonds Tilburg. Met deze donatie maakt het Charitas voor Charitas Fonds studiebeurzen beschikbaar voor vrouwelijke religieuzen en vrouwen uit opkomende en ontwikkelingslanden. Zij krijgen zo de kans een masteropleiding aan Tilburg University te volgen op het gebied van zorg & religieus leven. Het Charitas voor Charitas Fonds biedt degenen die een beurs ontvangen ook een programma om bekend te worden met de geschiedenis en het charisma van de zusters Franciscanessen van Charitas en hun gedachtegoed. De Fundatie Charitas hoopt dat de studentes met de kennis die zij opdoen tijdens hun studie aan Tilburg University, een bijdrage kunnen leveren aan het verlichten van nood onder de kleinen en kwetsbaren van onze wereld.
Er zijn meerdere masteropleidingen aangewezen met raakvlakken op het gebied van zorg en/of religieus leven. Vanaf september 2022 kunnen de eerste studenten gebruik maken van deze studiebeurs.

Fundatie Charitas
De Fundatie Charitas is een kerkelijke instelling die het erfgoed van de Congregatie Zusters Franciscanessen van Charitas beheert. Deze congregatie is in 1834 gesticht door Moeder Theresia Saelmaekers. Het leven van de zusters van de congregatie werd vooral gekenmerkt door grote eenvoud en door een praktische benadering van de wereld die zich aan hen voordeed. Dit laatste kwam onder andere tot uitdrukking in het motto van de zusters: “eerst helpen en dan bidden”. Een ander kenmerk van de zusters was dat ze niet graag op de voorgrond traden en hun werk het liefst zoveel mogelijk onopgemerkt deden.

Bronzen boom als monument voor de zusters Alles voor Allen

Het plaatsen van een bronzen boom op begraafplaats Zuylen in Breda markeert het symbolische afscheid van de zusters Franciscanessen van Breda. De congregatie die de basis legde voor de ziekenzorg in Breda nadert na bijna 200 jaar haar natuurlijke einde.

In december 2021 werd het beeld van ruim 4,5 meter hoog geplaatst nabij het deel van de begraafplaats waar veel van de zusters begraven liggen. Het kunstwerk is gemaakt door Joep Struyck. Opvallend is dat de boom op zijn kop staat: de wortels wijzen omhoog. In de boom zit een wolf, huilend naar de maan en er zijn ook enkele vogels in neer gestreken.
“Deze boom geeft prachtig weer waar de zusters voor staan en het verwijst naar de geestelijk vader Franciscus van Assisi”, zegt Vincent de Haas, administrator van de congregatie. “De wortels wijzen naar de hemel, omdat de Franciscanessen daar hun inspiratie vandaan halen. De takken staan voor hun handen die het aardse werk bijna 200 jaar lang verricht hebben. De congregatie is ook geworteld in de franciscaanse familie. Daarom staan de wolf van Gubio en de vogels voor wie Franciscus preekte, in de boom afgebeeld. En rond de boom staat een franciscaanse spreuk: dat mensen elkaar in hun broosheid zullen dragen.”

De bronzen boom en enkele zusters tijdens de inzegening

Het idee van de boom is ontstaan, omdat de zusters tijdens hun laatste kapittel in januari 2011 hadden besloten dat er zoiets als een monument op de begraafplaats moest komen, waarbij ook de namen van alle zusters Alles voor Allen zouden staan. In overleg met de kunstenaar is in de loop van 2019 dit idee voor de boom ontstaan.

De zusters Alles voor Allen zijn in 1826 begonnen met een ziekenhuis aan de Haagdijk in Breda. “Ze begonnen met niets,” vertelt Vincent. “Om eten en medicijnen te kopen, werd er gecollecteerd. Later stichtten de Franciscanessen het Ignatiusziekenhuis, een van de voorlopers van het huidige Amphia ziekenhuis. De zusters hebben veel goed werk verricht in West-Brabant, Zeeland, Curacao en Afrika. Van de 1100 zusters zijn er nog enkelen over. Ze hebben lang geleden besloten dat de congregatie een natuurlijk einde zou krijgen. In 1970 werd besloten geen nieuwe leden meer op te nemen. Het geeft sommige zusters een leeg gevoel, maar anderen vinden het juist mooi dat hun werk op aarde een natuurlijk einde krijgt. Met het plaatsen van de bronzen boom willen de zusters een herinnering achterlaten aan wie zij waren.”

Op een nog nader te bepalen moment worden alle kruisen van het grafveld van de zusters verwijderd. De boom staat dan symbool voor alle 1100 zusters van Alles voor Allen. De kruisen zullen worden verwerkt in nieuwe bestrating. Het grafveld wordt een parkje, een plek voor bezinning. Daar zullen later ook banken worden geplaatst. Op dit moment zijn er nog dertien zusters. Zij zijn blij en dankbaar dat ze het monument op de huidige plaats hebben kunnen zien. Op 22 februari is de boom gezegend in hun bijzijn.

Fonds Kleine Armoede Hulp

Verschillende vermogensfondsen lanceerden eind februari een nieuw gemeenschappelijk fonds: Kleine Armoede Hulp, Samen tegen armoede en eenzaamheid. Vrijwilligersorganisaties en groepjes actieve bewoners kunnen een donatie van maximaal 2.500 euro aanvragen voor projecten die eenzaamheid en armoede bestrijden. Ook de religieuzen dragen bij aan dit fonds via KNR-PIN.

Initiator en coördinator Elise Kant, directeur van de Haella Stichting, licht toe: “Meteen aan het begin van de coronacrisis zijn we Kleine coronahulp gestart, een gemeenschappelijk fonds voor vrijwilligersinitiatieven die in coronatijd mensen in voedselnood en eenzaamheid helpen. Het was inspirerend en overweldigend om te zien hoeveel mensen meteen in actie kwamen om acute problemen in hun eigen omgeving het hoofd te bieden. Meer dan 400 projecten werden gefinancierd uit de gemeenschappelijke pot van 36 fondsen.

Alle projecten bij elkaar lieten de trends in de problematiek zien. Zo hadden we in Amsterdam op een gegeven moment vijftien voedselinitiatieven voor mensen die niet naar de Voedselbank konden. Dat ging om 10.000 mensen. Daar is toen een groot inkoopproject voor gekomen samen met Rode Kruis en gemeente. De vijftien kleine projecten werden samen één groot project waar vier miljoen euro in omgaat.

Na twee jaar coronacrisis was de conclusie dat veel aanvragen steeds over dezelfde problemen gaan, armoede en eenzaamheid, maar dat ze niet allemaal meer corona gerelateerd zijn. Het is een structureel probleem dat vraagt om structurele antwoorden. Maar voordat die oplossingen er zijn moet er tussentijds wel iets gedaan worden. Bovendien hebben deze kleine projectjes ook een signaalfunctie.
Daarom hebben de fondsen besloten om Kleine coronahulp te laten opvolgen door Kleine Armoede Hulp: een fonds voor kleine projecten die zich inzetten voor mensen die lijden onder armoede een eenzaamheid. Je hoeft geen stichting te zijn om geld aan te mogen vragen; ook groepjes van minimaal drie mensen mogen een aanvraag indienen.

Ook nu houdt het fonds de vinger aan de pols door zoomoverleg met initiatieven en door te kijken waar samenwerking gestimuleerd kan worden. De kracht van deze aanpak is dat we kleinschaligheid en flexibiliteit verbinden met daadkracht en toegang tot fondsen. Daarmee zijn dit de vliegwielen van verandering.

KLEINE ARMOEDE HULP

Het belangrijkste en het mooiste blijft dat er zoveel mensen zijn die zich recht uit hun hart inzetten voor anderen. Je hoort ze niet, in de media krijgen ze veel te weinig aandacht, maar onze samenleving draait op hen. Als fondsen vinden we het fantastisch dat we daaraan kunnen bijdragen.

De werkgroep KNR-PIN heeft besloten om een bijdrage te geven aan het fonds Kleine Armoede Hulp. Twee jaar geleden deed KNR-PIN ook mee met het fonds Kleine coronahulp. KNR-PIN is een van de solidariteitsfondsen van de gezamenlijke religieuzen in ons land. Via dit fonds dragen zij financieel bij aan diverse projecten in Nederland o.a. op het gebied van noodhulp, armoedebestrijding en empowerment. Het Kleine Armoede Fonds past daar uitstekend bij.

Meer informatie: www.kleinearmoedehulp.nl

Open Kloosterdag 15 mei

Op 15 mei 2022 organiseert de KNR opnieuw een Open Kloosterdag. Ruim 25 kloosters verspreid door het land zetten die dag hun deuren open voor bezoekers. De KNR verzorgt de gezamenlijke publiciteit in de vorm van posters, persberichten en een website.
Het motto van de Open Kloosterdag 2022 is ‘Dit zijn wij!’ Met de Open Kloosterdag willen we laten zien wie de religieuzen in deze tijd zijn en waar zij voor staan. Ieder klooster biedt een eigen programma aan, dat kan variëren van een viering met aansluitend koffie en gesprek, rondleidingen, inleidingen en exposities. Alle informatie zal in de loop van april op de website www.openkloosterdag.nl komen.

Gemeenschappen die zich nog niet hebben aangemeld, maar toch mee willen doen zijn uiteraard van harte welkom. U kunt zich aanmelden via communicatie@knr.nl

Draaiboek Internationalisering

Er zijn de afgelopen decennia de nodige beleidsstukken geschreven over de internationalisering van het religieuze leven. In 2006 publiceerde de KNR het rapport Kleurrijk Religieus Leven 2006, waarin veel aspecten van het proces werden beschreven wanneer een religieus instituut buitenlandse leden uitnodigt naar Nederland.

Daarnaast zijn er allerlei verslagen van platformbijeenkomsten Internationalisering Religieus Leven en documenten die door een aantal religieuze instituten zijn opgesteld die al wat langere tijd buitenlandse leden hebben in Nederland. Voor de juridische en financiële aspecten is veel know how opgebouwd, zowel door KNR als advocatenbureau Everaert.

Toch bleef het voor religieuze instituten die buitenlandse leden willen uitnodigen naar Nederland, lastig om snel en goed inzicht te krijgen over alle zaken waar men mee te maken krijgt. Om die reden heeft de Commissie Presentie Religieuzen het afgelopen jaar gewerkt aan een Draaiboek Internationalisering. Daarin is de informatie uit al dit soort documenten bijeen gezet. Om een actueel overzicht te krijgen, heeft de staf van de CPR daarnaast een twaalftal oversten geïnterviewd die weten wat erbij komt kijken wanneer men buitenlandse medereligieuzen uitnodigt, zowel van actieve congregaties als van contemplatieve gemeenschappen. Een werkgroep van betrokken religieuzen heeft steeds meegedacht bij alle stappen en heeft uitvoerig de concepteksten besproken.

Het Draaiboek Internationalisering is klaar en kan worden opgevraagd bij het bureau KNR. Ook komt een Engelse vertaling beschikbaar. Het is echter raadzaam om voor actuele informatie over de aanvraag van vergunningen voor verblijf en werk de digitale versie te raadplegen, aangezien wet- en regelgeving snel kan veranderen. Het bureau KNR zal erop toezien dat de digitale versie up to date wordt gehouden. Deze zal dit voorjaar op de KNR-site worden geplaatst.

Vraag en aanbod

Woonplekken voor religieuzen met dementie

Glorieuxpark in Eindhoven is een landgoed dat wordt bewoond door de zusters van Barmhartigheid Ronse. Inmiddels biedt het park ook plaats aan enkele andere religieuze gemeenschappen en andere bewoners. Samen leven en samen zorgen voor elkaar, is het uitgangspunt van bewoners en medewerkers. Deze visie vloeit voort uit de spiritualiteit van Stefaan Modest Glorieux, de grondlegger van de congregatie van de zusters van Barmhartigheid van Ronse.
Op Glorieuxpark zijn diverse woon- en zorgvormen op één adres verzameld. Van zelfstandig wonen tot verzorging en verpleging. Afhankelijk van de zorgbehoefte en individuele wensen, vinden bewoners hun eigen plek in huize Glorieux of in één van de leefstijlwoningen.
Er zijn een drietal leefstijlwoningen waar bewoners in een kleine groep samenwonen. Elke woning biedt onderdak aan een zestal bewoners met een indicatie vanwege dementie. Vanwege een verbouwing komen er op korte termijn enkele plekken vrij voor bewoners die leven en wonen volgens de tradities van het kloosterleven. Leven in gezamenlijkheid neemt dan ook een grote rol in.
Elke bewoner heeft een eigen appartement dat bestaat uit een woon/slaapkamer. De woning is voorzien van een gezamenlijke keuken en huiskamer evenals badkamer/toilet.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de cliëntadviseur, Anita van den Merkhof.
a.vdmerkhof@zorgenwonenglorieux.nl

Gezocht: veertien kovels

De Schola Cantorum Amsterdam (www.gregoriaanskoor.nl) is op zoek naar ca. veertien kovels om aan te trekken tijdens de gezongen monastieke officiediensten. Onze financiële middelen zijn beperkt en misschien liggen ergens op zolder oude exemplaren?

U kunt contact opnemen met br. Joachim Oude Vrielink, OFM, voorzitter van de Schola Cantorum Amsterdam.
joachimoudevrielink@minderbroedersfranciscanen.net

Aangeboden: orgel

De zusters JMJ hebben momenteel een orgel staan in de kapel van Cunera/De Bongerd in Heeswijk dat daar verwijderd moet worden. Omdat zij zelf geen geschikte bestemming meer hebben, willen zij het graag aanbieden aan andere congregaties. Het betreft een orgel gemaakt door Verschuren Orgelbouw Heythuysen B.V.

Meer informatie: secretariaat@socjmjnl.nl

Nieuwsbrieven in een nieuw jasje

Naast de digitale Infobrief voor hogere oversten, economen en beleidsmedewerkers geeft de KNR ook twee andere digitale nieuwsbrieven uit. De nieuwsbrief Bewogenheid is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in activiteiten op het gebied van stilte, bezinning, bewogenheid en gebed. Daarnaast geeft de brief informatie over wandelingen, pelgrimstochten en exposities. Het zijn activiteiten georganiseerd door religieuzen of door bezinningscentra en organisaties die opgericht zijn door religieuzen of er een sterke band mee hebben. De brief verschijnt tweemaandelijks en gaat naar bijna 1000 mailadressen.

Sinds eind 2020 is er de nieuwsbrief Missionaire Agenda. Deze vervangt de vroegere nieuwsbrief GVS en sluit aan bij het papieren tijdschrift Missionaire Agenda. De nieuwsbrief verschijnt acht keer per jaar en biedt aanvullende, actuele informatie op het gebied van Gerechtigheid, vrede en dialoog, duurzaamheid en zorg voor de aarde en over de wereldkerk.
Beide nieuwsbrieven zijn begin dit jaar in een nieuw jasje gestoken.
De KNR is overgestapt op een ander programma voor de digitale nieuwsbrieven. Dat was een goede aanleiding om ook te kiezen voor een nieuwe lay-out die beter aansluit bij de huidige website van de KNR. Deze is in april 2021 geheel vernieuwd. Met het nieuwe programma en de nieuwe look zijn de nieuwsbrieven weer bij de tijd gebracht.

De nieuwsbrieven zijn terug te lezen via de website van de KNR. Wilt u ze ook ontvangen, mail naar communicatie@knr.nl

Boeken en beelden

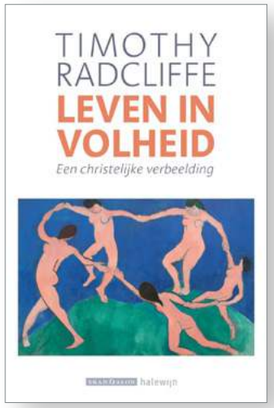

Leven in volheid

Het christendom is één grote uitnodiging om voluit te leven, zegt de Engelse dominicaan Timothy Radcliffe, voormalig algemeen overste van de dominicanen. Als je dat laat zien, kan het christendom in deze tijd weer tot de verbeelding spreken.

Radcliffe ziet bondgenoten in romanschrijvers, dichters, filmmakers ‘en iedereen die de schoonheid en de rommeligheid van het menselijk leven begrijpt, of ze nu gelovig zijn of niet’. Hij gaat in dit boek op reis met de leerlingen van Jezus, die ‘vreemde man’ die geneest, duivels uitdrijft en vergeving aanbiedt, zelfs in het zicht van de dood.

Vol mensenkennis, humor en taalplezier is Leven in volheid een pleidooi om ja te zeggen tegen het avontuur van het leven. ‘Met oren en ogen wijd open.’

Het boek van Radcliffe was voor de Nederlandse dominicaanse familie aandleiding voor het project ‘Leven in volheid’. In dit project zijn zes leden van de dominicaanse familie gekoppeld aan zes verschillende kunstenaars. Zij gingen met elkaar in gesprek over verschillende hoofdstukken uit het boek. Uiteindelijk resulteerde dat in een aantal kunstuitingen: een muziekstuk, een theaterstuk, een schilderij. Van ieder koppel is ook een filmpje gemaakt, dat nog is terug te zien op www.dominicanen.nl

Op Tweede Paasdag is er in de Dominicus in Amsterdam een middag met presentaties, workshops en voorstellingen waarin de resultaten te zien zijn.

Leven in volheid. Timothy Radcliffe. Uitgeverij Skandalon. Prijs: € 29,95. ISBN: 9789493220102

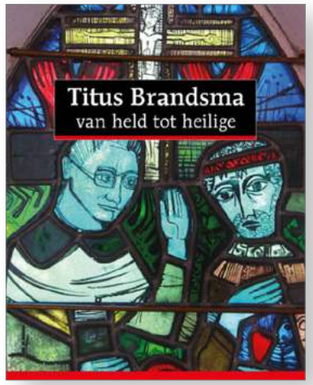

Titus Brandsma van held tot heilige

Op 15 mei 2022 wordt Titus Brandsma Heilig verklaard. Wie was hij? En waarom wordt hij heilig verklaard? Op deze vraag proberen verschillende wetenschappers van de Radboud Universiteit en het Titus Brandsma Instituut antwoord te geven.
Brandsma was een veelzijdig man. Niet alleen pater karmeliet, maar ook één van de eerste hoogleraren Wijsbegeerte en rector aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Een toonaangevend persoon in de herontdekking van de Nederlandse mystiek, zelfs mysticus, een ondergewaardeerde theologische hoogvlieger en toch dicht bij de gewone mensen. Niet in het laatst werd hij ook bekend als verzetsheld en martelaar.
In het boek worden verschillende aspecten uit zijn leven belicht. Het boek opent met een voorwoord van Mgr. De Korte. Christoph Lüthy beschrijft de weg van zijn arrestatie tot aan zijn heiligverklaring. Jan Brabers heeft het over Titus als hoogleraar en rector. Inigo Bocken plaatst hem in het licht van de intellectuele ontwikkelingen in zijn tijd. Vervolgens kijkt Elisabeth Hensen naar hem in de context van de mystiek. Peter Nissen beziet Brandsma vanuit het perspectief van oecumene. Ria van den Brandt schrijft over hem en de Shoah. Tot slot reflecteert Marc de Kesel over wat ‘heiligheid’ betekent in de 21ste eeuw.

Titus Brandsma van held tot heilige. Hoofdredactie: Christoph Lüthy, Frans Wijsen en Marc De Kesel. Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen | Titus Brandsma Instituut | Radboud Universiteit. Uitgeverij Adveniat. Prijs: 19,95. ISBN: 9789464027549

Titus Brandsma

Heilige van de Lage Landen

Een tweede uitgave ter gelegenheid van de heiligverklaring van Titus Brandsma. Dit keer een magazine dat tot stand kwam in een samenwerking tussen de bisdommen Den Bosch en Groningen-Leeuwarden en de Nederlandse Karmelprovincie. In het magazine worden tal van aspecten van het leven van Titus Brandsma belicht door verschillende personen. Het magazine bevat uitgebreidere artikelen over wie Titus was en hoe dit uiteindelijk tot zijn heiligverklaring heeft geleid en wat zijn nalatenschap is. Daarnaast vertellen mensen over wat hij voor hen betekent in deze tijd en hoe zij nu door hem worden geïnspireerd.
Het geheel is fraai vormgegeven met mooie foto’s.
Het doel van het magazine is om meer bekendheid te geven aan Titus Brandsma en dan niet alleen zijn verzet tegen de Nazi’s maar ook zijn gedachtengoed als theoloog en mysticus onder de aandacht te brengen.

Het magazine Titus Brandsma is een gezamenlijke uitgave van de Nederlandse bisdommen en de Nederlandse Karmelprovincie. In het kader van de Heiligverklaring van pater Karmeliet Titus Brandsma op 15 mei 2022 door Paus Franciscus te Rome. Op aanvraag verkrijgbaar bij het bisdom Den Bosch en het bisdom Groningen-Leeuwarden

Ontmoeten en verbinden

Terugblikken op het jaar van het Brabants kloosterleven

Ontmoeten en verbinden is een speciaal online magazine waarin wordt teruggeblikt op het Jaar van het Brabants Kloosterleven. 2021 was een bijzonder kloosterjaar omdat vier kloostergemeenschappen een jubileum vierden. Deze vormden een mooie aanleiding om de rijke Brabantse kloostergeschiedenis in het licht te zetten en om de samenwerking tussen mensen en organisaties die zich verbonden weten met het kloosterleven te versterken. Ook de KNR was hier bij betrokken.
In dit jaar vonden tal van ontmoetingen en gesprekken plaats over diverse onderwerpen en vragen:
Hoe gaan we om met duurzaamheid? Wat verbindt ons als mensen? Waar vinden wij rust en bezinning? Speciaal voor het magazine kwamen enkele mensen wederom bij elkaar en blikten terug. Het leverde opnieuw mooie gesprekken op en heeft geleid tot het verstrekken van banden en nieuwe verbindingen.

Ontmoeten en verbinden. Terugblikken op het jaar van het Brabantskloosterleven. Online te lezen via www.publicaties.brabant.nl/het-brabantse-kloosterleven-2021

Klein houden te boven komen | Met andere ogen kijken naar reizigers, Sinti en Roma

Dit is alweer het zesde levenswerkboek van het pastoraat voor Woonwagenbewoners, Sinti en Roma. Aan de hand van gesprekken rond bepaalde thema's vertellen verschillende woonwagenbewoners, Roma en Sinti hun levensverhaal. Deze worden verwerkt in een brochure. In deze uitgave worden verhalen verteld waarin de neergang van de reiziger, Sinti en Roma aan de orde komt. De schrijvers zoeken wegen om deze periode te boven te komen. De neergang is ontstaan door het kleinmaken en kleinhouden van het oorspronkelijke reizigersbestaan met als doel de integratie in de burgersamenleving te bevorderen. De ervaringen van de reizigers zouden tot een ervaringsleer verheven kunnen worden en juist deze leer zou heel goed in het integratieproces toegepast kunnen worden. Onder de reizigers, Sinti en Roma zijn verlichte, verlichtende, mensen opgestaan. Zij kijken met andere ogen naar de benauwde en onderdrukte situatie waarin ze gezamenlijk zijn terecht gekomen. Zij zoeken naar wegen van vernieuwing, verandering en herstel.
Bij de reizigers, Sinti en Roma die aan deze uitgave hebben meegewerkt, kwamen steeds Bijbelverhalen naar voren. Hun gelovige bespiegelingen bleken keer op keer hun oorspronkelijke houvast te zijn vanuit de oergrond van het bestaan.

Kleinhouden te boven komen. Met andere ogen kijken naar reizigers, Sinti en Roma.
Levenswerkboek 6. Een productie van het Pastoraat Woonwagenbewoners, Sinti en Roma (PWN). Uitgave: Stichting Media PWN. Prijs €5,- ISBN: 9789083211800

"Mannen van God"

Nederlandse missionarissen in de koloniale maatschappij van Oost-Afrika, 1945-1965

Albert de Jong cssp was 29 jaar missionair actief in Tanzania en Kenia. In 2014 keerde hij terug naar Nederland om een nieuw missionair project op te zetten. In zijn eerste jaren in Afrika was hij werkzaam in het missionaire pastoraat. Na een promotie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen keerde hij terug naar Oost-Afrika en doceerde hij twintig jaar kerkgeschiedenis aan universiteiten in Morogoro en Nairobi.
"Mannen van God" is zijn laatste boek over de Nederlandse missionarissen in Oost-Afrika gezien vanuit het perspectief van het emancipatieproces in kerk en samenleving. Naast de paters van de H. Geest waren in dit deel van Afrika ook de Witte Paters, paters van Mill Hill en montfortanen actief. Het centrale thema van dit boek gaat over de houding van deze Nederlandse missionarissen ten aanzien van de koloniale maatschappij in al haar aspecten en de Afrikanen en hun cultuur in de cruciale twee decennia voor de onafhankelijkheid van de kolonies in kwestie in Oost-Afrika en het Tweede Vaticaans Concilie. De auteur heeft voornamelijk gebruik gemaakt van artikelen van missionarissen die gepubliceerd zijn in de interne periodieken van de betreffende congregaties. Daarnaast gebruikte hij de interviews die gehouden zijn in het kader van de KomMissie Memoires en die opgeslagen liggen in het KDC. Het boek probeert de generalisaties en stereotypen over missie in een koloniale setting te doorbreken die veelal in geschiedenisboeken worden gehanteerd maar tekort doen aan de historische realiteit die vaak gecompliceerder en weerbarstiger is dan deze doen geloven.

"Mannen van God" Nederlandse missionarissen in de koloniale maatschappij van Oost-Afrika, 1945-1965.
Albert de Jong. Uitgegeven door: Nijmeegs Instituut voor Missiewetenschappen. Prijs: € 7,50 excl. verzendkosten.
ISBN: 9789077311257

Documentaire 'Getrouwd met Jezus'

Documentairemakers Pien Veenink (22) en Anne Mulders (24) maakten voor hun studie Journalistiek de documentaire 'Getrouwd met Jezus' over Theresa Anne (36) en drie andere zusters in het Sint Rosa van Lima klooster in Sittard.
De vier zusters zijn alle vier afkomstig uit de Verenigde Staten en zijn lid van de Dominicanessen van Sint Cecilia in Nashville. Een congregatie gericht op onderwijs met missies over de hele wereld. Sinds een aantal jaren zijn ze ook gevestigd in Sittard waar ze actief zijn in het studentenpastoraat en bij catechese voor kinderen. Een van de zusters is lerares Engels op een middelbare school.
Voor de documentaire filmden de beide studentes een week lang in het klooster in Sittard. Daardoor kregen ze een goede inkijk in het leven van de zusters. Rode draad in de documentaire is het interview met zuster Theresa Anne die openhartig vertelt over haar roeping en haar leven, maar ook over hoe ze ook wel eens getwijfeld heeft.

De documentaire Getrouwd met Jezus is te zien op NPO / 2doc in de serie 'Makers van morgen'. www.2doc.nl

Agenda

2022

22 april:	Atelierdag, TILBURG
8 mei:	Roepingenzondag, LANDELIJK
13 mei:	Bijeenkomst voor jonge religieuzen, 'S-HERTOGENBOSCH
15 mei:	Open Kloosterdag, LANDELIJK
17 mei:	Regiodag, HEESWIJK
23 mei:	Regiodag, TILBURG
25 mei:	Regiodag, VOORHOUT
31 mei:	Regiodag, MAASTRICHT
3 juni:	Regiodag, NIJMEGEN
9 juni:	Algemene Vergadering (ochtend), 'S-HERTOGENBOSCH
9 juni:	Bijeenkomst rond synodaal proces (middag), 'S-HERTOGENBOSCH
20 juni:	Scholingsdag voor religieuzen, VUGHT
27 juni:	Scholingsdag voor medewerkers, VUGHT
12 september:	Dag voor Brabantse religieuzen, HEESWIJK
29 september:	Algemene Vergadering en studiemiddag over tijdelijke goederen, 'S-HERTOGENBOSCH
21 oktober:	Atelierdag, LOCATIE VOLGT

De steen is weg

De steen is weg.
Het graf is leeg.
En uit de mist
van kille onmacht
die ons altijd weer
in het gezicht slaat,
stroomt zacht
wat licht ons tegemoet.

Want Hij die dood was, leeft.
Hoop kan niet meer ontvreemd.
Er zal een morgen zijn,
van lachen en troosten.
Wij horen op te staan.
Kom, geef een hand,
jij die ontmoedigd bent,
jij met je hoofd gebogen.
Wij mogen leven zonder angst.

Het woord dat Hij ons gaf
brandt in ons hart.
Wij leren zien wat nog niet is
met onze diepste ogen.
Er is een weg gebaand
voor iedereen
omzoomd met bloesemende bomen.

Kris Gelaude